

Ἐπὶ τοῦ εἰς χρῆσιν δοθέντος οἴκου δυνατὸν γῶτα ἐπινοεῖν⁹⁾, καὶ¹⁰⁾ γράφειν καὶ μαρμαροῦν καὶ τὰ λοιπὰ τὰ πρὸς τέρεψιν· οὐ μὴν τὰς διαίτας μεταποιεῖν, ἢ τὰς εἰσόδους ἢ τὰς κρουτηρίας ἀνοίγειν. φιλοκαλεῖν γὰρ ὀφείλει τὸ εὐρεθῆν, μὴ ἐναλλάσσειν τὴν ποιότητα τοῦ οἴκου. οὔτε ὑψοῦν δύναται, οὔτε μὴν ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων. οὔτε ἀκρατοπώλια ἢ λουτρὸν ἢ ἐργαστήρια ποιεῖν· μισθοῦν δὲ ὡς οἴκον δύναται. οὔτε τὸ ἔσω ἐν βαλανίῳ καὶ¹¹⁾ τῇ χρήσει τοῦ δεσπότου ἀφωρισμένον δύναται μισθοῦν, ἐπὶ τῷ λοῦειν δημοσίᾳ· οὔτε μάγκηπι τὸ σιάβλον τὸ ἀφωρισμένον τοῖς ὑποζυγίοις τοῦ οἴκου καὶ τοῖς ὀχλήμασιν,

ιδ'. Εἰ καὶ ἐκ τούτου καρπὸν ἦτιονα λαμβάνει.

ιέ'. Ulp. Ὅπερ δὲ κτίσει, οὔτε περιελεῖν οὔτε ἀνανεοῦν δύναται· εἰ δὲ χωρισθῆ, ἐκδικεῖ αὐτό.

Ὁ δούλων ἔχων χρῆσιν οὐ δύναται αὐτοῖς κατακερῆσθαι, ἀλλ' ἐκάστῳ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰρεῖσιν·

Καὶ ἀρκούντως τρέφειν, καὶ ἐνδύειν πρὸς τὴν ἐκάστου τάξιν τε καὶ ἀξίαν· γενικῶς γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν κινητῶν οὕτως ὀφείλει κερῆσθαι, ὥστε μὴ φθεῖραι αὐτὰ τῇ σκληρότητι αὐτοῦ¹²⁾. ἐπεὶ καὶ τῇ περὶ τῆς αὐτῶν βλάβης ἀγωγή ἐνέχεται.

Ὁ ἔχων ἐσθήτος χρῆσιν, οὐχ οὕτως αὐτῇ κατακέρηται, ὡς τοῖς νομίμομασιν, ὧν ἡ χρῆσις ἐληγατεύθη, οὔτε μισθοῦ αὐτήν. εἰ δὲ σκηρικὴ ἦν ἢ τοιαύτης ἑτέρας χρείας, ἀλλαχοῦ αὐτῇ οὐ κέρηται, μισθῶ δὲ αὐτήν, καὶ τὴν πένθιμον, κὰν ὁ διαθέμενος οὐκ ἐμισθοῦ, ἀλλ' ἐκίρα.

..... φυσικὸς καὶ κατὰ ἀνανεωσ .. ἢ .. ποι .. ὃν ἔσχε μὲν ἀποπε .. ὄνω. μανθύνεις γὰρ ἐν τῷ μὲ διγ. οἱ καιρὸν οὐ δύναται κόνιαμα ἐπιθεῖναι τοῖς τοίχοις πικρὰ γνώμην τοῦ προσκετασίου. μέμνησο δὲ καὶ τὰν εἰρημένων πρὸς τῇ τέλει τοῦ ζ' διγ. .. οἰκοδομῆν μὲν οὐ δύναται ὁ οὐσοφροντοῦργος οἰδέ τι ἔτερον ἀπα .. ἐν. εἰ^{ν)} δὲ τι ἐν τοῖσι τοῖσι οἴκοις, ἂν ἔχει τὸν οὐσοφροντοῦ, ἐποικοδομήσῃ, οὐ δύναται μετὰ ταῦτα οὔτε ἀφαιρέσθαι τὸ προστεθῆν^{ν)} οὔτε ἀπο[σπᾶν]. ἀποσπασθῆντος μέντοι αὐτομάτως ἢ καταπεσόντος διὰ τὸ πρῶτον ἐπ' αὐτοῦ προστεθῆναι^{ν)} δύναται διὰ τῆς [ἐν ἑμῇ ἐκδικεῖν]. .. ἀποκερῆσθαι τῆς ἀγο ὑπ βυστάζειν ἢ

In aedes fructuarias usufructuarius lumina immittere potest, et picturas et marmora et reliqua facere, quae ad oblectationem spectant: non etiam diaetas transformare, vel aditus vel latibula aperire. Excolere enim debet, quod invenit, non immutans aedium qualitatem. Neque altius tollere potest, imo nec proprietarius. Nec meritoria aut balneum aut tabernas facere potest: locare autem quasi domum potest. Neque balneum, quod intus est et usui domini destinatum, locare potest, ut publice lavent: neque pistori stabulum iumentis aedium vel vehiculis destinatum,

L. 13. §. 7. 8. D. VII. 1.

XIV. Licet minorem ex eo fructum percipiat. L. 14. D. eod.

XV. Ulp. Quod autem inaedificaverit, neque tollere neque reficere potest: si vero dissolutum sit, vindicat. L. 15. pr. D. eod.

Qui mancipiorum usumfructum habet, iis abuti non potest, sed quolibet secundum conditionem eius uti: §. 1.

Et sufficienter alere, et vestire secundum cuiusque ordinem et dignitatem: generaliter enim in omnibus rebus mobilibus ita uti debet, ne saevitia suas corrumpat: alioquin damni iniuria dati tenetur. §. 2. 3.

Qui vestis usumfructum habet, non sic ea abutitur, ut nummis, quorum ususfructus legatus est, neque ipsam locat. Si vero scenica erat aut alius eiusmodi usus, aliter ea non utitur, locat autem eam, et funebrem vestem, licet testator non locaret, sed commendaret. §. 4. 5.

27. [Anon. ad l. 13 §. 7]. discas enim dig. 44, quod novum tectorium invito proprietario imponere parietibus non potest. Memineris etiam eorum, quae dicta sunt in fine dig. 7.

28. [Steph. index l. 15 pr. §. 1]. Aedificare quidem non potest usufructuarius nec quid aliud Si quid autem in aedibus, quarum usumfructum habet, aedificaverit, postea, quod adiectum est, neque tollere neque evellere potest: sed quae sponte avulsa sunt vel deciderunt, propterea quod ipse ea prius adiecerat, in rem actione petere potest ||

(Nonnulla desiderantur.)

29. [Steph. index l. 15 §. 4. 5]. Vestimentorum usufructu legato non perinde, ait, videtur esse, ac si nummorum usufructus legatus sit, ut veste abuti possit, quemadmodum nummis abuti potest. Sed nec locare potest vestem, quia vir bonus ita ea non uteretur. Sin autem scenicae vestis usufructus legatus sit, vel aulaeorum in theatro usurpatorum vel alius apparatus puta in usum aurgiae vel tragoedi, in scena solum non alibi ea uti potest. Videamus, an eam locare possit. Et ait Ulpianus, puto eum locare posse; [et] licet vel maxime testator commodare non autem locare huiusmodi vestem solitus sit, tamen usufructuarius locare vestem potest, tam scenicam, quam funebrem.

30. Anon. [ad l. 15 §. 5]. Si vero hanc vestem corrumpit, tenetur, ut

[ἐσθη]μάτων οὐσοφροντοῦ ἡγατευθέντος οὐ λέγει οὕτως εἶναι δοκεῖ, [ὡςπερ ἂν εἰ νομισμάτων οὐσοφροντοῦ ἡγατευθέντι, ἵνα ἀποκερῆται τῇ ἐσθῆτι, ὃν τρόπον ἀποκερῆσθαι δύναται τοῖς νομίμομασιν. ἀλλ' οὔτε μισθοῦν δύναται τὴν ἐσθῆτα, ἐπειδὴ ἀνόητος οὐχ οὕτω ταύτη ἐχρήσατο. εἰ δὲ καὶ σκηρικῆς ἐσθῆτος οὐσοφροντοῦ ἡγατευθῆ ἢ τῶν ἐν θεάτρῳ παραπετασμάτων ἢ ἑτέρας παρασκευῆς ἠήρω τυχόν ἢ τραγωδῶν πεποιημένης, ἐν σκηρῇ μόνῃ καὶ οὐχ ἑτέρωθεν ἡδύνατο ταύτη κερῆσθαι. σκοπησόμεν εἰ δύναται ταύτην μισθοῦν. καὶ νομίμῳ, φησὶν ὁ οὐλπιανός, δύνασθαι αὐτὸν μισθοῦν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ^{ν)} τεσπᾶτω κερῆσθαι^{ν)} οὐ μὴν δι[δ]όναι εἰς μισθῶσιν^{ν)} εἰσθῆται τὴν τοιαύτην ἐσθῆτα, ὅμως δύναται ὁ οὐσοφροντοῦργος μισθοῦν τὴν ἐσθῆτα, τοῦτο μὲν τὴν σκηρικὴν, τοῦτο δὲ καὶ τὴν πένθιμην.

τοῦ ἀνω. εἰ δὲ ἐσθῆτα ταύτην κατατρίβει, κατέχεται, ὡς

9) Heimb. conicit ἐμοικεῖν.
10) Inc. pagina secunda fol. 126.

ν) Haec extant etiam apud Heimb. II p. 184.
ω) Nempe desunt lineae circiter 16 breviores, et praeterea quae continebat altera pars huius paginae hodie amissa. — Itaque hic explicit fol. 126 et mox incipit fol. 102. 101.

11) Hactenus pag. secunda fol. 126.
12) Inc. fol. 102. 101.

χ) In Cod. Iegeham δε.
ψ) In Cod. apparebant ductus: τς. μυιγ.

L. 15. §. 6. *Κέχρηται τῷ ἐξοπλισμῷ τοῦ οἴκου καὶ τοῦ ἀγροῦ*
D. VII. 1. *ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων· εἰ μὴ κωλυθῆ ὑπὸ τοῦ διαθεμένου.*

§. 7. *Οὐ δύναται ὁ τὴν χρῆσιν τοῦ οἴκου ἔχων ἐπιθεῖναι δουλείαν οὔτε κτήσασθαι, ἀλλὰ παρακατέχει, καὶ ἂν τῇ ἀγορῆσι ἀπολέσῃ, καταδικάζεται, οὔτε ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων δύναται παραχωρῆσαι δουλείαν οὔτε ἐπιθεῖναι, κἂν συναινῇ ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων·*

L. 16. *ἰς'. PAUL. Εἰ μὴ ἄρα οὐ μέλλει δι' αὐτῆς ὁ*
D. eod. *τὴν χρῆσιν ἔχων βλάπτεσθαι· οἷον μὴ ἔξειναι αὐτῷ ὑψοῦν. κτᾶται δὲ δουλείαν καὶ ἄκοντος τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος.*

L. 17. pr. *ἰς'. ULP. Εἰς ταφὴν τόπον ποιῆ συναινούντος*
D. eod. *τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος, ἔσθ' ἕτε καὶ μὴ βουλευμένου· τυχὸν γάρ τὸν διαθεμένον θάπτει, μὴ ὄντος ἐτέρου τόπου ἐπιτηδειότερου.*

§. 1. 2. *Ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων τέλειον σωφρονισμόν ἐπάγειν δύναται τῷ δούλῳ, ἀδόλως μέντοι. καὶ εἰς ἀποπλήρωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀμαρτηθέντων ἐκδίδωσιν· οὔτε γὰρ δι' αὐτῆς οὔτε διὰ τῆς χρονίας χρήσεως καὶ κυριότητος νομίμως ἢ χρήσις ἀπόλλυται.*

[ὁ] δεσπότης [τῆς προπριεταρίας τὸν οὐσουφρονοῦντα] οὐκ ὀφείλει [κωλύειν οὕτω] κεχορηγῆσθαι, ὥστε μὴ χεῖρονα ποιῆν τοῦ προπριεταρίου τὴν αἴρεσιν. περὶ²⁾ τῶν μέντοι ζητεῖται καὶ ἀμφιβάλλεται πραγμάτων, εἰ κατὰ νόμους κωλύει τὸν οὐσουφρονοῦντα ὁ προπριεταρῆς τούτων κεχορηγῆσθαι, οἷον τοῖς πίσσι οὐσί κατὰ [τὸν] ἀγρὸν, ἐν ᾧ [τὸ] οὐσουφρονοῦντος ἐληγετεύθη ἀγροῦ

θ' θέ. γ'.

δύναται ὁ δεσπότης διὰ τῶν προσηκόντων^{α)} αὐτῷ καὶ ἄκοντος τοῦ οὐσουφρονοῦντος τὸν οἶκον καὶ τὸν ἀγρὸν φυλάττει, ἢ μὴ καινοτομηθῆ, ὡς τί. ἢ διγ. ἰς' θέ. β'.

ἐκείνῳ γὰρ ἡ συναιρέσις συμβάλλεται τῷ δυναμένῳ καὶ τὸ πρῶτον ποιῆσαι, ὡς βι. ν' τί. ἰς' διγ. γ' θέ. δ' β) διγ. ρξδ' οὐλπιανού. τὸ δὲ πρῶτον, τουτέστι δουλείαν ἐπιθεῖναι, ὁ οὐσουφρονοῦντος οὐ δύναται. ἀγρῶν. βι. ια' τί. ζ' διγ. γ' θέ. δ' ἐναντιούμενον τῷ^{γ)} προκειμένῳ κανόνι καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰς' διγ. τοῦτου τοῦ τί. καὶ ἕως [διὰ] τὸν εἰρημένον λογισμόν βι. ια' τί. ζ' διγ. μγ', ὅτι διὰ τὸ κοινῇ χρησιμὸν καὶ τὸ θάπτεσθαι τοὺς νεκροὺς παροράται τὸ ἀκριβές.

καρ. ἡμελιόσον τόπον συναινούντος μου δύναται ποιῆν ὁ προπριεταρῆς τὸν μέντοι τεστάρου καὶ ἄκοντος μου θάπτει, εἰ [μὲν] μὴ ἔχει ἐπιτηδειότερον αὐτοῦ τὸν τόπον.

εἰρημάμεν, ὅτι οὐ δύναται ὁ προπριεταρῆς χεῖρονα ποιῆν τοῦ οὐσουφρονοῦντος τὴν αἴρεσιν. εἰκότως οὖν ἐντεῦθεν ἐκείνῳ ζητεῖται, εἰ δύναται ὁ προπριεταρῆς τιμωρῆσθαι τὸν οἰκέτην, οὐ τὸν οὐσουφρονοῦντος ἕτερος ἔχει. καὶ φησὶν ὁ ἀριστων, πληρέστατον αὐτὸν ἔχειν σωφρονισμόν, τουτέστι τὸν ἀριμότητα τελείως, καὶ δύνασθαι αὐτὸν σωφρονίζειν τὸν οἰκέτην, ἐν ᾧ μέντοι δίχα δόλου τοῦτο ποιῆ, κἂν τὰ μάλα οὐκ οὐσουφρονοῦντος οὔτε ἐναντίας^{α)} ὑπηρεσίας (τί γὰρ, εἰ βενάλιον ὄντα τὸν οἰκέτην ἄσβεστον μετακομίζειν ἢ τοῦ μεσαίου φύλακα εἶναι παρασκευάζει^{β)};) οὔτε ἀκαταχρηστοῖς^{γ)} καὶ ἀήθεις ἐργασίας τὴν τοῦ οἰκέτην τέχνην δύναται^{δ)} διαφθεῖρειν, (τί γὰρ, ὅτι κλητῆρα ἢ βεστιαρίον ὄντα μαγειρεῖν ἢ σκαπεῖν ἐποίει;) καὶ ἐντεῦθεν τὴν προσοῦσαν αὐτῷ καταβλάπτειν τέχνην, ἀλλ' οὔτε δύναται ὁ οὐσουφρονοῦντος τύπειν οὕτω τὸν οἰκέτην, ὥστε τί ἐκ τῶν πληγῶν μεντ. τ. . . αμφοῦτ. ρ. . . αὐτῶν ἀγοράζεσθαι^{η)}, οὔτε

α) Cod. παρὰ.

α) Cod. διὰ τοῦ προσηκόντ addita abbreviationē, quae ac significare solet.

β) Sic videbar mihi legere in Cod., licet non quadret. Coniecerim: οὐλπιανού.

γ) Cod. ἐν τῷ.

δ) Cod. ἐν ταῖς ἐναντίας.

Instrumento domus et fundi utitur usufructuarius: nisi a testatore prohibitus fuerit.

Qui usumfructum aedium habet, non potest imponere servitatem neque acquirere, sed retinet. Et si non utendo eam amiserit, damnatur. Neque proprietarius servitatem potest remittere neque imponere, etiamsi usufructuarius consentiat:

XVI. *Paul.* Nisi per eam usufructuarius damnus non sit passurus: veluti ne sibi altius tollere liceat. Acquirit autem servitatem etiam invito usufructuario.

XVII. *Ulp.* Locum religiosum facit consentiente usufructuario, interdum et eo invito: fortasse enim testatore sepelit, quum non sit alius locus opportunior.

Proprietarius plenam coercionem irrogare servo potest, citra dolum tamen. Et noxae dare servum, qui deliquit, potest: neque enim per eam, neque per usucapionem iure ususfructus amittitur. Si vero fructuarius ei, qui noxae accepit, litis aestimationem

31. [*Steph. index l. 15 §. 6.*] Dominus proprietatis usufructuarium non debet impedire ita utentem, ut deteriorem proprietarii conditionem non faciat. De quibusdam vero rebus quaeritur et ambigitur, num iure usufructuarium proprietarius uti iis prohibeat, utputa doliis, quae in fundo sunt, si forte fundi ususfructus legatus sit

— [dig.] 9 them. 3.

32. [*Anon. ad l. 15 §. 7.*] Dominus per homines suos etiam invito usufructuario aedes et agrum custodire potest, ne quid novi fiat, ut tit. 8 dig. 16 them. 2 [§. 1].

33. [*Anon. ad l. 15 §. 7.*] Eius enim consensus in computationem venit, qui etiam principale negotium perficere potest, ut lib. L tit. 17 dig. 3 [Ulpiani] et dig. 164 (165) Ulpiani. Principale autem negotium, hoc est servitatem imponere, usufructuarius non potest. Lege lib. XI tit. 7 dig. 3 (2) them. 4 (§. 7) aliquid contrarium regulae, quae hic traditur, et initio dig. 17 huius tit.: forte ob rationem quae proponitur lib. XI tit. 7 dig. 43, quod ob publicam utilitatem, et ut cadavera sepeliantur, stricta ratio insuper habeatur.

34. *Cyr.* [l. 17 pr.]. Religiosum locum consentiente me proprietarius facere potest; testatorem autem etiam invito me sepelit, si alium locum magis idoneum non habeat.

35. [*Steph. index l. 17 §. 1. 2.*] Diximus, proprietarium non posse usufructuarii conditionem deteriorem facere: unde illud quaeritur, an possit proprietarius servum castigare, cuius usumfructum alius habet. Et dicit Aristo, plenissimam eum coercionem habere, hoc est, quae plenissime competit, et posse eum castigare servum, si hoc sine dolo faciat, quamvis usufructuarius neque contrariis ministeriis, (quid enim, si servum venalem asbestum portare vel tugurii custodem faciat?) nec abusivis et inusitatis operis servi artificium corrumpere possit, (quid enim, si vocatorem vel vestiarium eoquum vel fossorem faciat?) et ita artificio eius nocere. Sed nec verberare servum usufructuarius sic potest, ut cicatricibus deformetur, nec, nec flagellis caedere, licet modicam castigationem usufructuarius habeat, ut Ulpianus dig. 23 dicit. Nam si eum

ε) Cod. παρασκευάζειν.

ζ) Forte: ἀποκαταχρηστος.

η) Cod. δύναται τέχνην δύναται διαφθ.

θ) Sic legebam in Cod. Quae quomodo explicanda sint, non satis video: licet in promptu sit, media verba in haec: ἀμορφώτερον αὐτὸν mutare.

εἰ δὲ μὴ δίδωσι τὴν ἀποτίμησιν τῆς δίχης τῷ λαβόντι εἰς ἀποπλήρωσιν τὸν δοῦλον, ἀρνεῖται αὐτῷ ἢ χοῦσις. ὁ δὲ τὴν χοῦσιν ἔχων οὐ δύναται ἐναντίας ἢ ἀφθεῖν ἀηρεσιᾶς φθειρίων τὴν τέχνην τοῦ δοῦλου, ἢ τραύμασιν αὐτὸν ἀμορφοποιεῖν.

Οὐτίλιον ἀκούλιον ἔχει κατὰ τοῦ ἀνελόντος τὸν δοῦλον ὁ τὴν χοῦσιν ἔχων.

ιη'. PAUL. Τὰ φθαρέντα δένδρα ὁ τὴν χοῦσιν ἔχων λαμβάνει, καὶ ἀντικαθίστησιν αὐτοῖς ἄλλα.

γὰρ καταρτίζων^{ι)} οὔτε φραγγελλίους τύπτειν τὸν οἰκέτην, εἰ καὶ σύμμετρον ἔχει σφρονομίαν ὁ οὐσοφρονοῦντος, ὡς ὁ οὐλίανος ἐν τῷ κγ' διγ. φησίν. εἰ γὰρ βουανίζων χεῖρονα αὐτὸν ποιῆσθαι, κατέχεται τῷ ἀκούλιῳ καὶ ἰουριόρουμ, ὡς ὁ παῖλος ἐν τῷ ξς^{κ)} διγ. φησίν. ὁ δὲ προπριετᾶριος δύναιται τὸν οἰκέτην πταίνοντα κατὰ τινας εἰς νόξαν ἐκδιδοῦναι, καὶ οὐκ ἐγκαλεῖται παρὰ τοῦ οὐσοφρονοῦντος, πλην εἰ μὴ κατὰ δόλον τοῦτο ποιῆσθαι ἐπειδὴ ἢ τῆς νόξας ἔκδοσις οὐκ ἀπόλλυσι κατὰ νόμον τὸν οὐσοφρονοῦντον, ὡσπερ οὐδὲ ἐπὶ τῇ προπριεταρίᾳ προβαίνουσα οὐσονκαπίον μετὰ τὸ ἀπαξ συστήρει τὸν οὐσοφρονοῦντον. ἢ γὰρ οὐσονκαπίον δεσποτεῖαν μὲν ἐφ' ἕτερον μεταίθρησι, οὐ μὴν ἀναρῶ μοι τὸ δικαίον τοῦ οὐσοφρονοῦντος. θεμάτισον δὲ τὸν οἰκέτην ἐπερωτήσαντά τι εἰς ἡδὲ τοῦ οὐσοφρονοῦντος, ἐπεὶ τῷ νονονεῖνδο ἀπολλυται καὶ αὐτὸς ὁ οὐσοφρονοῦντος, ὡς ἐγνωσ ἐν τῷ ιβ' διγ.

τοῦ ἄνω. οὐ μὴν καὶ φονεῖει, ἐπεὶ ἐνεχεται ἀκούλιον [καὶ] ἀδ ἐξινβενδοῦμ, ὡς βι. δ' τί. γ' διγ. ζ' καὶ βι. θ' τί. β' διγ. ια' ἐν τῷ τέλει.

τοῦ αὐτοῦ. ἀνάγγ. βι. θ' τί. δ' διγ. κζ' βαίου, ιζ' θε. β', καὶ βι. μβ' τί. α' διγ. δ'.

τοῦ αὐτοῦ. εἰ δὲ τῷ οὐσοφρονοῦντος εἰς νόξαν ἐκδοθῆ, φθειρεται ὁ οὐσοφρονοῦντος^{μ)}, ὡς τί. δ' διγ. κζ'. ἀνάγγ. βι. β^{ν)} διγ. γ' καὶ βι. δ' τί. γ' διγ. ζ'.

τοῦ αὐτοῦ. ἐπεὶ χόρα κατ' αὐτοῦ ἀκούλιον, ὡς διγ. ξς'. μετρίως δὲ σφρονοῖται, ὡς διγ. κγ'.

ἐάν τις ἀρ[έλη] τὸν οἰκέτην, οὐ τὸν οὐσοφρονοῦντον ἕτερος ἔχει, οὐ γὰρ ἀμφιβάλ[ι]λεμ] δίδοσθαι αὐτῷ τῷ οὐσοφρονοῦντος ὡς κατὰ μίμωσιν τοῦ ἀκούλιου τουνεῖν τὸν οὐτίλιον ἀκούλιον* [ἐπειδὴ] μόνω δεσπότη δίδοται ὁ δίκετος ἀκούλιος.

..... ἐν τῷ τέλει τοῦ ια' διγ. τοῦ β' τί. τοῦ θ' βι. ἐν ᾧ φησιν, ὅτι καὶ κατὰ τοῦ προπριεταρίου.

[ὁ ἔχων] οὐσοφρονοῦντον ἀγροῦ ὀφείλει δένδρα καταφυτεῖν κατὰ τόπον τῶν γεγηρακότων δένδρων. τὰ μέντοι γεγηρακότα δένδρα, ἵππερ ὧν ἕτερα καταφυτεύθη, τῷ οὐσοφρονοῦντος^{ο)} διαφέρει. σῆ. δὲ αὐτὸ διὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ ξ^{ν)} διγ. τοῦ παρόντος τί. καὶ ἔχει ταύτην διαφορὰν τὸν ἀπὸ τύχης ἢ βίας ἀνέμων ἀνατραφέντων δένδρων καὶ οὐ γεγηρακότων κείναιων ὡς παντ. διαφέρει τῷ οὐσοφρονοῦντος^{α)}, δηλοῖ πρὸς τῷ τέλει τοῦ ἐξῆς διγ. πομπάνιος, ἐπειδὴ μῆτε ἀναγκάζεται καταφυτεῖν ἀπὸ τῶν καταλεσσομένων ὑπὸ βίας ἀνέμων, ὡς ὁ παῖλος ἐν τῷ ξ^{ν)} διγ. φησίν. ἐνταῦθα ὅσα τί φησι πομπάνιος. ἀποδέχομαι τοῦ πρόκλου τὴν γνώμην* λέγει γὰρ οἶκον δύναισθαι οὐσοφρονοῦντον οὕτω ληγναι τεύεσθαι, ἵνα δουλεία τις ὡσπερ ἀγροῦ ἐπιτεθῆ, καὶ ἡ τοιαύτη δουλεία ἐποφληθῆ ἄλλω ἢ καὶ κληρονομίᾳ, εἰ οὕτως ὁ διατιθέμενος ἐπὶ ἐάν μαξβιος ἐπερωτηθῆ τῷ κληρονομῶ μὴ καλυῖν αὐτὸν ὑποῦν τὸνδε^{ς)} τὸν οἶκον, δίδωμι αὐτῷ τῶνδε τῶν οἰκῶν τὸν οὐσοφρονοῦντον, ἢ οὕτως τῶνδε τῶν οἰκημάτων, ἕως μὴ ὑποῦναι παρὰ τὸ π[ε]ρι[σ]ωζόμενον σχῆμα, δίδωμι μαξβίῳ τὸν οἰσοφρονοῦντον. ἀλλ' ἐρεῖς, ὅτι περιττὸν πεποιήκεν ὁ τεστῆτωρ* ἐπειδὴ οὔτε ὁ προπριετᾶριος οὔτε ὁ οὐσοφρονοῦντος ὑποῦν δύναται τὰ οἰκῆματα. ἀλλὰ σκό-

non praestat, denegatur ei ususfructus. Ususfructuarius autem contrarius vel inusitatis ministeriis artificium servi corrumpere non potest, nec eum casticibus deformare

Utilem legis Aquiliae actionem adversus eum, L. 17. §. 3. qui servum occidit, usufructuarius habet. D. VII. 1.

XVIII. Paul. Demortuas arbores consequitur usufructuarius, et alias substituit. L. 18. D. eod.

torquendo deteriorem fecerit, actione legis Aquiliae et iniuriarum tenetur, ut Paulus dig. 66 dicit. Proprietarius servum, si quid adversus aliquem commiserit, noxae dedere potest, nec arguitur ab usufructuario, nisi dolo id fecerit: quoniam noxae deditio iure non perimit usufructum, sicuti nec usucapio proprietatis, postquam semel usufructus constitutus est. Usucapio enim dominium quidem ad alium transfert, non autem perimit mihi ius usufructus. Finge autem servum aliquid ex re usufructuarii stipulatum esse: alioquin etiam usufructus non utendo amittitur, ut didicisti dig. 12.

36. Anon. [ad l. 17 §. 2]. Non etiam occidit, quia tenetur lege Aquilia [et] ad exhibendum, ut lib. IV tit. 3 dig. 7 [§. 4] et lib. IX tit. 2 dig. 11 in fine.

37. Eiusdem. [ad l. 17 §. 2]. Lege lib. IX tit. 4 dig. 27 Gali, [dig.] 17 them. 2 (§. 1), et lib. XLII tit. 1 dig. 4 [§. 8].

38. Eiusdem. [ad l. 17 §. 2]. Si vero usufructuario noxae detur, extinguitur usufructus, ut tit. 4 dig. 37. Lege etiam lib. II [tit. 9] dig. 3 et lib. IV tit. 3 dig. 7 (?).

39. Eiusdem. [ad l. 17 §. 2]. Alioquin lex Aquilia adversus eum locum habet, ut dig. 66. Modice autem castigat eum, ut dig. 23.

40. [Steph. index l. 17 §. 3]. Si quis servum occiderit, cuius usufructum alius habet, non oportet dubitari, quin danda sit usufructuario exemplo legis Aquiliae, i. e. utilis legis Aquiliae actio: directa enim legis Aquiliae actio soli domino datur.

41. [Anon. ad l. 17 §. 3]. [Lege dig. 12 et] dig. 11 in fine tit. 2 lib. IX, ubi dicit, etiam adversus proprietarium dari.

42. [Steph. index l. 18. 19]. Qui usufructum agri habet, in locum demortuarum arborum alias arbores plantare debet. Demortuae autem arbores, in quarum locum aliae substitutae sunt, usufructuarii sunt. Nota hoc propter id, quod dictum est dig. 60 (59 pr.) huius tit. Et differentia haec est: arbores, quae non demortuae, sed casu vel vi ventorum delectae sunt, ad usufructuarium non pertinere, significat Pomponius in fine dig. sequentis, ideoque nec cogitur alias substituere in locum earum, quae vi ventorum delectae sunt, ut ait Paulus dig. 60 (59 pr.). Vide quid hic dicat Pomponius. Accedo sententiae Proculi, qui dicit, posse usufructum insulae ita legari, ut servitus aliqua quasi praedio imponatur eaque servitus alii vel hereditariae [insulae] debeatur, si testator ita dicat: si Maevius promiserit heredi se eum prohibitorium non esse quo minus illas aedes altius tollat, earum aedium usufructum ei do, vel ita: illarum aedium, quoad supra praesentem altitudinem non tolluntur, Maevio usufructum do. Sed dices, superfluum facere testatorem: quoniam neque proprietarius neque usufructuarius aedes altius tollere

ι) Aut in hoc verbo corruptela quaedam latet (— ductus enim literarum non utique certi erant —) aut intelligendum est genus quoddam punitiois servorum, de quo lexicographis non constat.

κ) Cod. ζ'.

λ) In Cod. videbatur esse η'.

μ) Cod. οὐσοφρονοῦντος.

Zachar. Basil. Suppl.

ν) Addendum videtur τί. θ'.

ο) Cod. τοῦ οὐσοφρονοῦντος.

π) Cod. ζ' an ξ' habeat, non satis certus sum.

ρ) Haec ita repraesentavi, ut in Codice a me lecta sunt. Sensum, non autem singula verba expedire potui.

σ) Etiam hic dubius sum, ζ' an ξ' Codex legat.

ς) Cod. οὐδ'.

L. 19. pr. *ιθ'. Ρομπρο. Καλῶς ληγατεύω οίκιας χρῆσιν, ἐπὶ
D. VII. 1. τῷ δουλείαν αὐτῇ ἐπιτεθῆναι.¹³⁾*

§. 1. *'Ἐὰν ἐξ ἀνέμου καταπεσόντα τὰ δένδρα μὴ ἐπάρη
ὁ τὴν δεσποτείαν ἔχων, ἐνάγεται παρὰ τοῦ [τῆν]¹⁴⁾
χρῆσιν ἔχοντος βλαπτομένου.*

L. 20. *κ'. Ὑλρ. 'Ἐὰν τοὺς καρποὺς τοὺς ἐνιαυσιαλοὺς
D. eod. τοῦδε τοῦ ἀγροῦ ληγατεύσω, χρῆσιν καρπῶν δοκῶ
ληγατεύειν.*

L. 21. *κα'. IDEM. Ἐἴ τι ἐκ τοῦ πράγματος τοῦ τῆν χρῆσιν
D. eod. ἔχοντος ἐπερωτήσῃ ἢ λάβῃ ὁ δούλος, αὐτῷ προσπο-
ρίξει.*

L. 22. *κβ'. IDEM. 'Ἐπὶ δὲ τῶν κληρονομιῶν καὶ τῶν λη-
D. eod.*

*ησον, ὅτι ἐν τῷ ἰγ' διγ. τοῦ[του τοῦ τί.] εἶπεν ὁ οὐλιανός,
μὴ δύνασθαι τὸν οὐσουφρουκτουάριον¹⁾ τὸν οἶκον ὑψοῦν, οὐ
μὴν παρὰ τοῦτο σβέννυσθαι τὸν οὐσουφρουκτον, ἀλλὰ κω-
λυεσθαι αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν. ἐνταῦθα μέντοι καὶ τὸν ὑπο-
κείμενον θεματισμὸν εἰ ὑψώσει, σβέννυται αὐτῷ ὁ οὐσου-
φρουκτος· οὕτω γὰρ εἶπεν ὁ διαθέμενος· δίδωμι μαεβίῳ τὸν
οὐσουφρουκτον τῶνδε τῶν οἰκημάτων, ἐφ' ὅσον μὴ ὑψοῦται
καὶτα παρὰ τὸ νῦν σωζόμενον σχῆμα.*

*κνρ. δύναται ὁ κληρονόμος ὑψοῦν τὸ ἔτερον²⁾ μικρὸν
φῶς παραγορῶν σοι ὅσον ἀρκεῖ πρὸς οἰκισιν δύναται τις ἐν
τῷ ληγατεύειν οὐσουφρουκτον οἴκου ἐπιτεθῆναι αὐτῷ δου-
λείαν.*

*τοῦ ἄνων. εἰ δὲ χρῆ αὐτῶν ὁ οὐσουφρουκτουάριος εἰς
χρῆσιν τοῦ ἀγροῦ, λήφεται αὐτὰ ὡς διγ. ιβ'.³⁾*

*ἴσως γὰρ ἐμποδίζεται ὁ οὐσουφρουκτουάριος ἢ καρποῦσθαι
τῶν δένδρων ἐπιεικμένον τῷ . . . γων παρὸ . . . κεχρησθαι
κατὰ τὸ σὴνθες.*

*ἐὰν τις οὕτω ληγατεύσῃ· δίδωμι καὶ ληγατεύω τοὺς ἐνιαυ-
σιαλοὺς καρποὺς τοῦ κορνελίου, ταῦτα τὰ ὅμηται ὀφείλει
νοεῖσθαι, ὡσπερ ἂν οὐσουφρουκτος ἐληγατεύθῃ τοῦ ἀγροῦ τοῦ
κορνελιανοῦ. βλέπε πῶς ἔχει τὸ ἕτην⁴⁾ ὁμοίον εἶναι δοκεῖ,
ὡσπερ ἂν εἰ οὐσουφρουκτος ἐληγατεύθῃ. οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ-
σουφρουκτός ἐστιν ὁ ληγατευθεὶς, ἀλλ' ἔοικεν οὐσουφρουκτῷ.
ἔοικε δὲ κατὰ τοῦτο, καθὼς τὸ τῶν προσόδων λεγῶν τῆ τε-
λευτῇ τοῦ λεγαταρίου σβέννυσθαι πέφυκε, ὡς ὁ παῦλος ἐν τῷ
παρόντι βι.⁵⁾ τί. τελευτ. διγ. σ'. φησίν. ἀνάγκ. καὶ τὸ εἰρη-
μένον τῷ⁶⁾ σκαεβόλμ ἐν τῷ⁷⁾ νη' διγ. τοῦ παρόντος τί.*

*ἄνων. περὶ μέρους ληγατευομένου τῆς συναγομένης τιμῆς
τῶν καρπῶν ἀνάγκ. τὸ τέλος τοῦ νη' διγ. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς
ἐνταῦθα βι. ιγ' τί. β' διγ. μί.*

*ἐὰν οὐσουφρουκτος οἰκέτου ληγατευθῇ μοι, πᾶν ὅπερ ἐκ
τῶν οἰκείων ὀπερῶν περι[πο]ρήσεται ἢ ἐξ ὅε τοῦ οὐσου-
φρουκτουαρίου, τῆντο πρὸς αὐτὸν ἀνήκει τὸν οὐσουφρουκτουά-
ριον, εἴτε ἐπληρώτησεν ὁ οἰκέτης εἴτε [νομῆ] πράγματος αὐτῷ
τραδίτευθῇ]. εἰ μέντοι κληρονόμος γραφῇ ὁ οἰκέτης ἢ ληγα-
τον [λάβῃ, διαστίζει ὁ] λαβέων, διὰ τ . . . πο λεγατ . . . αὐτ.
βιλ . . . τουτέστι τὸν προπριετῆριον ἢ κληρονόμον καὶ τὸ λη-
γᾶτον [τῆν κλη]ρονομίαν ἢ τὸ ληγᾶτον ὁ δια[θέ]-
[μενος] καταλείπει. εἰ δὲ καὶ τι δωρηθῇ τῷ οἰκέτῃ, οὐ τὸν
οὐσουφρουκτον ἔτερος ἔχει, κἀνταῦθα τί γίνεσθαι χρῆ; ὑπου-
σῶν δὲ τῶν τοιούτων ζητήσεων, εἰ μὴν διαθέσει τοῦ οὐσου-
φρουκτουαρίου καταλείφθῃ ἢ ἐδωρηθῇ τὶ τῷ οἰκέτῃ, αὐτῷ τῷ
οὐσουφρουκτουαρίῳ²⁾ προσπορίζεται, εἰ δὲ διαθέσει τοῦ προ-
πριεταρίου, τὸ οὕτω καταλείφθῃ ἢ δωρηθῆν [τῷ προπριετα-
ρίῳ] ἀρμόττει, εἰ μέντοι διαθέσει τοῦ οἰκέτου καταλείπεται
τὶ αὐτῷ ἢ δωρηθῆται, τοῦτο τῷ δεσπότη προσπορίζεται. καὶ
οὔτε διαστίζομεν, προσφάσεως τινος ὁ
οἰκέτης ἐγνωσμένος ἢ τῷ δωρησαμένῳ ἢ ληγατεύσαντι. εἰ δὲ
καὶ κοινῶς ἐκπένδασ [γρατὰ δοθῇ τὶ τῷ οἰκέτῃ, οὐ] τὸν
οὐσουφρουκτον ἔτερος ἔχει, (τυχὸν γὰρ τις οὕτω εἶπεν· ὁ δέωνα*

XIX. *Pompro. Recte usumfructum aedium lego,
ut servitus eis imponatur.*

*Si arbores vento deiectas proprietarius non tol-
lat, ab usufructuario, cui id nocet, convenitur.*

XX. *Ulp. Si fructus annuos illius fundi lega-
vero, usumfructum legare videor.*

XXI. *Idem. Si quid ex re fructuarii servus
stipuletur vel accipiat, ipsi acquirit.*

XXII. *Idem. In hereditatibus vero et legatis*

*potest. Sed animadvertite, quod dig. 13 [§. 7] huius tituli
dixit Ulpianus, non posse usufructuarium aedes altius
tollere, non autem [dixit], si contra faciat, usumfructum
extinguī, sed prohiberi eum, quominus id faciat. In
specie autem proposita si altius aedificet, usufructus
ei extinguitur; testator enim sic dixit: Maevio do usum-
fructum illarum aedium, quoad altius, quam nunc sunt,
non tollantur.*

43. *Cyr. [l. 19 pr.]. Qui usumfructum aedium legat,
servitutem imponere potest, ut heres alias aedes
altius tollere possit, parvum lumen tibi reliquens, quan-
tum sufficit ad habitationem.*

44. *Anon. [ad l. 19 §. 2]. Si tamen usufructuarius
iis indiget in usum agri, sumet, ut dig. 12.*

45. *[Steph. l. 19 §. 2]. Forte enim usufructuarius
frui prohibetur, si arbores in fundo iaceant, vel
. uti secundum solitum.*

46. *[Steph. index l. 20]. Si quis ita legaverit: do
lego fructus annuos [fundi] Corneliani, haec verba sic
accipi debent, quasi usufructus fundi Corneliani legatus
sit. Animadvertite quod textus habet: perinde esse vi-
detur, ac si usufructus legatus esset. Non dixit, usum-
fructum esse legatum, sed simile esse usufructui. Si-
mile autem est in eo, quod legatum redivit morte le-
gatarii extinguatur, ut Paulus in hoc libro tit. ultimo
dig. 6 dicit. Vide etiam quod dicit Scaevola dig. 58
huius tit.*

47. *Anon. [ad l. 20]. De parte ex reducta fructuum
legata vide finem dig. 58. Similia his, quae hoc loco
dicuntur, invenies lib. XXXIII tit. 2 dig. 41.*

48. *[Steph. index l. 21. 22]. Si usufructus servi mihi
legatus sit, quodcumque operis suis vel ex re usufructuarii
acquirit, ad ipsum usufructuarium pertinet, sive
stipulatus sit servus sive possessio rei tradita ei. Si
vero servus heres scriptus sit vel legatum acceperit,
distinguit Labeo, [cuius gratia], an proprietarii vel he-
redis hereditatem vel legatum tes-
tator reliquerit. Sed et si quid donatum sit servo,
cuius usufructum alius habet, quid et hoc casu fa-
ciendum est? In huiusmodi quaestionibus, si quidem
affectu usufructuarii servo aliquid relictum vel donatum
sit, usufructuario acquiritur, sin affectu proprietarii,
quod ita relictum vel donatum est, proprietario com-
petit, sin autem affectu servi aliquid ei relictum sit vel
donatum, hoc domino acquiritur. Nec distinguimus,
. servus cognitus fuerit ei, qui do-
navit vel legavit. Sed et si quid conditionis implendae
gratia servo detur, cuius usufructum alius habet,
(forte enim sic quis dixit: Ille heres meus esto vel illi
do lego) igitur si conditionis*

13) Expl. fol. 102. 101. Inc. fol. 8. 11, quod folium bis rescriptum est.

1) Expl. fol. 102. 101. Inc. fol. 8. 11, quod folium bis rescriptum est.

2) Haec corrupta esse, quivis intelligit. Forte transpositis verbis sic legendam est: δύναται τις ἐν τῷ ληγατεύειν — δουλείαν, ὡς δύναται ὁ κληρονόμος ὑψοῦν τὸν ἔτερον (sc. οἶκον) μικρὸν — οἰκισιν. Ita verti.

14) Addo ex Heimb.

v) Cod. ιε'.
w) Cod. ὡς ὁ πλα.τος ἐν τῷ παύλῳ β'.
x) Cod. ἐν τῷ.
y) Cod. pro ἐν τῷ habet τῷ.
z) Cod. τοῦ οὐσουφρουκτουαρίου.

γάτων καὶ τῶν δωρεῶν, εἰ μὲν διαθέσει τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος κατελείφθῃ τῷ δούλῳ, αὐτῷ προσπορίζεται· εἰ δὲ διαθέσει τοῦ τὴν δεσποτείαν ἔχοντος ἢ αὐτοῦ τοῦ δούλου, τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι προσπορίζεται. καὶ οὐ ζητούμεν, πόθεν ἐγνώσθη τῷ καταλιπόντι ὁ δούλος. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν θανάτου αἰτίας δωρεῶν καὶ τῶν δι' αἰτίαν τοῦ πληρώσαι τινα ἀρεσιν δεδομένων αὐτῷ.

κγ'. IDEM. Προσπορίζει τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι καὶ συμφώνου παραγραφῆν, καὶ δι' ἀποχῆς ἐλευθερίαν χρέους.

Καὶ τὰ ἐξ ὑπηρεσίας· καὶ ἀναγκάζεται ἐργάζεσθαι· μετρίως γὰρ ὑπ' αὐτοῦ σωφρονίζεται· οὐ μὴν βασανίζεται ἢ φραγελίζεται.

[κδ'. Παῦλ.] 'Εάν τῷ εἰς χρῆσιν μοι δοθέντι δούλῳ¹⁵⁾ ἐπερωτηθῇ ὁ μέλλων μοι δωρεῖσθαι, ἐμοὶ ἐνέχεται· καλῶς γὰρ διὰ τοῦ τοιούτου δούλου ἐπερωτῶ.

[κε'. Οὐλπιαν.] Εἰ δὲ καὶ ἐμαντῷ ἐπερωτησῶ, ἢ κατὰ δωρεάν δούλῳ, οὐ τὴν χρῆσιν ἔχεις, καὶ καταβληθῇ τῷ δούλῳ, σοὶ προσπορίζεται, ἐν ᾧ σὲ λαβεῖν ἠθέλον.

Ἔσθ' ὅτε ἐν ἡρητημένῳ ἔστιν ὁ διὰ τοῦ εἰς χρῆσιν ὄντος δούλου προσπορισμὸς, ἐνθα πρῶτα λάβῃ ἐξ

ἔστω μοὶ κληρονόμος ἢ δίδωμι καὶ ληγατεύω τῷ δέειν (.....) εἰ τοίνυν ἠπλὸνδαι κοινότητος γράτια δοθῆναι τῷ οἰκέτῃ, γένηται [μέντοι] δῆλον, διαθέσει τοῦ οὐσούφροντι[ουαρίου τὴν ἀρεσιν] γεγραφθαι, ἀρμόττειν τὸ οὕτω δεδομένον τῷ οὐσούφροντι[ουαρίῳ] φαιμέν. τοῦτο γὰρ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς μόρις καίσα [δωρεῆς] τυχόν δωρησαντός τι τῷ οἰκέτῃ κατὰ μόρις καὶσα δωρεῶν διαθέσει καὶ προσεχ[εῖς] τοῦ οὐσούφροντι[ουαρίου], τοῦτο προσπορισθῆναι
ἐναντιοφ. ἀνάγ. βι. μα' τί. α' διγ. μζ', ἐν ᾧ φησιν ἀδιαισθητῶς, ὅτι διὰ τοῦ οὐσούφροντι[ουαρίου] μηδὲν οὐ προσπορίζεται τῷ κληρονόμῳ^{α)} εἰρημένον βι. κθ' τί. β'^{β)} διγ. κέ καὶ μέ'.

ἀνάγ. ὁ μέντοι πρῶτης ἀποκαθίστησι τὰς πρὸ τραδιτήσους προσπορισθείσας διὰ τοῦ πρῶτοντος κληρονομίας, καὶ οὐ ζητούμεν, τίνας διαθέσει ἐργαφῆ, ὡς βι. ιθ' τί. [α'] διγ. ιγ'.

σῆ. διὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ β' θε. τοῦ ιζ' διγ.

ὁμοίως βι. β' τί. ιδ' διγ. ... οὐλπιανῷ περὶ τῆς πάτου, περὶ τῆς ἀκεπιλάτου εἰρηται βι. μζ' τί. δ' διγ. ια', ἐν ᾧ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ οὐσούφρι^{δ)} δουλειοντός φησιν.

βουλόμενός [τις δωρήσασθαι τῷ οὐσούφροντι[ουαρίῳ] ἐπηρωτ[ησε] τῷ οἰκέτῃ, οὐ τὸν οὐσούφροντιον ἔχει. καὶ φησιν ὁ παῦλος, ὅτι ἐπερωτήσας ἐπερωτηθῶ .. καὶ εἰ οἰκεῖ .. γὰρ, οὐ τὸν οὐσούφροντιόν τις ἔχει, καλῶς ... τοῦ φροντῶ .. καὶ προσπορίζει αὐτῷ τὴν ἢ ἐξ-τιπουλάτου. τοῦτο γὰρ συνηθές τε ἐστὶ καὶ τῇ χρ[εῖα] συνηθῶν ... εἰ καὶ λ. μενος τιτῷ τινὶ ἔχω δ. τοῦ οἰκέτου τὸν οὐσούφροντιον ἐπηρωτῶ .. τινὶ οὗτος λογι οὐλπιανός οὔτε ἐάν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπερωτήσεως καταβληθῇ τῷ οἰκέτῃ .. τοῦ .. προσπορίζεται .. [κατα]βληθῇ. κὰν γὰρ ἐλευθερὸς ᾦν, ασι. κ ἡδύνατο ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπερωτήσεως ἔχειν τινὴ ἀγωγήν ... γὰρ δεκτικὸς μὲν ἔστι καὶ ἐπιτήδειος εἰς καταβολὴν τίσις, ἔχει δὲ ἀγωγήν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπερωτήσεως ..

15) Cod. δούλῳ δοθέντι.

a) Sic legebam in Cod. Forte: ὅτι διὰ καίτου οὐσούφροντι[ουαρίῳ] μηδαμῶς προσπορίζεται κληρονομία.

b) Cod. α'.

c) An κέ; Huc tamen dig. Iuliani est.

et donationibus, si quidem contemplatione usufructuarii servo relictum sit, ipsi acquiritur: sin vero contemplatione proprietarii vel ipsius servi, proprietario acquiritur. Nec quacrimus, unde servum cognitum habuerit, qui reliquit. Idem et in mortis causa donationibus et in his, quae conditionis cuiusdam implendae causa ipsi data sunt.

XXIII. Idem. Pacti quoque exceptionem usufructuario acquirit, et per acceptilationem debiti liberationem. L. 23. pr. D. VII. 1.

Et quae opera sua acquirit: et cogitur operari: modice enim ab usufructuario castigatur: non tamen torquetur aut flagellis caeditur. §. 1.

XXIV. Paul. Si quis mihi donaturus servo in usumfructum mihi dato stipulanti sponderit, mihi tenetur: recte enim per eiusmodi servum stipulor. L. 24. D. cod.

XXV. Ulpian. Sed etsi mihi ipsi stipuler, aut donandi animo servo, cuius usumfructum habes, et servo solvatur, tibi acquiritur, si te id accipere volui. L. 25. D. cod.

Interdum in pendenti est acquisitio per servum §. 1. fructuarium, puta quum rem accepit ex causa emtio-

implendae gratia aliquid servo detur, et manifestum sit, affectu usufructuarii conditionem adscriptam esse, id quod sic datum est, usufructuario competere dicimus. Idem in mortis causa donatione qui aliquid donat servo mortis causa contemplatione et affectu usufructuarii, hoc acquiritur

49. Enantioph. [ad l. 21]. Lege lib. XLI tit. I dig. 47, ubi indistincte dicit, per servum usufructuario hereditatem non acquiri quod dictum est lib. XXIX tit. 2 dig. 25 [pr.] et 45.

50. Anon. [ad l. 21]. Venditor tamen hereditates restituit, quae ante traditionem per servum venditum acquisitae sunt, nec quaerimus, cuius contemplatione institutus fuerit, ut lib. XIX tit. I dig. 13 [§. 18].

51. [Anon. ad l. 23 §. 1]. Nota hoc propter id quod dicitur dig. 17 them. 2.

52. [Anon. ad l. 23 pr.]. Similiter lib. II tit. 14 dig. ... Ulpiani de pacti exceptione. De acceptilatione dicitur lib. XLVI tit. 4 dig. 11, ubi idem dicit de eo, qui usuario servit.

53. [Steph. index l. 24, 25 pr. §. 1]. Donaturus quis usufructuario sponderit servo, cuius ille usumfructum habet. Dicit Paulus || *) || || || || || — — — — —

d) Cod. οὐσούφριου. Fortasse: περὶ οὐσούφριου καὶ βόνα γιδε δουλειοντός.

*) Graeca ita parum cohaerentia supersunt, ut operae non sit venditorum eorum periculum facere.

ἀγορασίας, μὴ δεδωκώς τὸ τίμημα ἀλλ' ἀσφαλιζόμενος, ἢ ἐπερωτήσει μέλλον δανείζειν¹⁶⁾. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν τοῦ εἰς χρῆσιν ἔχοντος δώσει τὰ χρήματα, αὐτῷ ἄνωθεν προσπορίζεται· εἰ δὲ μὴ, τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι· εἴτε συνεισώσεως τῆς χρήσεως εἴτε λυθείσης παρόσχη. εἰ δὲ¹⁷⁾ ἐκ τῶν ἀρμοζόντων ἐκατέρωθι δῶ τὰ χρήματα, τοῖς δυοῖ προσπορίζει πρὸς τὴν ἀναλογίαν τῶν νομισμάτων. εἰ δὲ δέκα νομίσματα συμφωνήσας, ἀνὰ δέκα δέδωκεν ἐκ τῶν ἐκατέρωθι ἀρμοζόντων, ὁ δεσπότης τῶν ὕστερον καταβληθέντων ἐκδικεῖ αὐτὰ, ἢ δαπανηθέντων¹⁸⁾ ἀπαιτεῖ. εἰ δὲ τὰ εἴκοσι νομίσματα ἅμα ἐν ἀποκομίῳ δέδωκεν, οὐδὲν αὐτῶν ἐποίησε τοῦ λαβόντος, ὡς πλεον δούς· καὶ τέως ὁ προσπορισμὸς σχολάζει.

L. 25. §. 2. Eἰ δὲ καὶ τὰς ἰδίας ὑπηρεσίας ὁ δοῦλος μισθώσεται, ἢ μὲν ἐπερωτήσει τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἢ χρῆσις συνέστη, τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι προσπορίζεται· τοῦ δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν τὴν δεσποτείαν ἔχοντα μετέρχεται ἀπὸ τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος· εἰ καὶ τὰ μάλιστα μὴ πέφυκεν ἢ ἐπερωτήσει ἅπαξ προσπορισθεῖσά τιμι μεταβαίνειν εἰς ἕτερον, πλὴν κληρονόμου καὶ τοῦ υἱοθετοῦντος. εἰ δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ληγαυειδῆ σοι δοῦλον χρήσις, καὶ μισθώσεις αὐτῶν καὶ ὑποστῆς καταστάσεως ἀλλαγῆν καὶ ἀποκαταστῆς, μετέρχεται ἢ ἐπερωτήσει πρὸς τὸν τὴν δεσποτείαν ἔχοντα καὶ ἐξ αὐτοῦ πρὸς σὲ ὑποστρέφει.

§. 3. Ὅπερ οὐ δύναται προσπορισθῆναι τῷ τὴν χρῆσιν ἔχοντι, προσπορίζεται τῷ τὴν δεσποτείαν ἔχοντι· ὡς ὅταν ὁ δοῦλος ἐκ πράγματος τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος ἐπερωτῆ ἴσχυρῶς τοῦ τὴν δεσποτείαν ἔχοντος. οὐ καλῶς δὲ ἐπερωτῆ ἴσχυρῶς τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος, [εἰ]¹⁹⁾ μὴ ἐκ πράγματος αὐτοῦ ἢ ἐξ ὑπηρεσίας ἰδίας.

§. 4. Ἐὰν ὁ εἰς χρῆσιν δοθεὶς δοῦλος ἑαυτοῦ δοθῆναι χρῆσιν ἐπερωτήσει, ἢ ἀπροσώπως ἢ ἰσχυρῶς τοῦ τὴν δεσποτείαν ἔχοντος, αὐτῷ προσπορίζει· ὥσπερ ὁ κοινὸς δοῦλος τὸ τοῦ ἐνὸς πράγμα ἀνισχύρως εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ἐπερωτῆ. εἰς δὲ τὸ πρόσωπον τοῦ ἄλλου ἐπερωτῶν, ὅλον αὐτῷ προσπορίζει.

§. 5. Ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων οὐκ ἰσχυρῶς τῷ δοῦλῳ τὰς ὑπηρεσίας μισθῶσῃ, οὔτε τῷ καλῇ πίστει δουλεύοντι. εἰ δὲ καὶ ὁ εἰς χρῆσιν μοι δοθεὶς δοῦλος μισθώσεται πράγμα, οὐκ ἐνέχομαι. κανονικῶς²⁰⁾ γὰρ ὅπερ ἄν τις

... δετ ... τοῦ οἰκέτου ... [ἐ]περωτῶντος ἐν ἡρημένῳ ἐστὶν ἢ τραδιῶν καὶ ἢ ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως [ἐξ]τιπου[λάτου καὶ ἀδελῶν τινι προσπορίζει ὁ οἰκέτης, οὔτινος ἔχω τὸν οὐσούφροντον ἡγόρασε ... τευ ... καὶ ἐτραδιτεύ[θη] αὐτῷ [μὴ]πω τοῦ τιμήματος καταβληθέντος, σαισιφάντου δὲ γενομένου, ἵνα καὶ ἢ δεσποτεία μετενεχθῆ ... ς, ἐπειδὴ μήπω τὸ [τί]μημα κατέ[βαλεν] ὁ οἰκέτης τελ. ὁ προπριετῆριος μετὰ ταῦτα

ἐναντιοφ. εἰ ἐξ αἰρέσεως φησὶ γὰρ βι. ἰγ' τί. ε' διγ. κβ', ὅτι ὁ κληρονόμος πεκου[ίαιε κο]νοπιου[ίαιε] οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ φειδικομισθῆριος ἢ ὁ κληρονόμος ἔχει· καὶ βι. λζ' ἀξιοθῶ δοῦναι αὐτῷ τιμῆ καὶ ἐγὰ παρὰ κλ οὐ θέλω τίτιον ἀσφαλῆς καὶ ἐξέλθη καὶ βι. με' τί. [γ'] διγ. ιη' ...

ἐὰν οὐσούφροντουάριος δοῦλῳ τὰς ὀπείρας αὐτοῦ μισθώσας ἐπερωτ[ήσῃ] τί παρ οὐσούφροντουαριος δὲ μετὰ ταῦτα χρά τιν ἀπαιτ εχει ὁμοίως

nis, nec pretium solvit sed tantum de eo cavit, aut quum stipulatus sit numeraturus pecuniam. Nam si ex re usufructuarii pecuniam dederit, ipsi retro acquiritur: sin minus, proprietario: sive durante usufructu sive extincto numeraverit. Quodsi ex re utriusque pecuniam dederit, utrique acquirit pro rata nummorum exsolutorum. Si vero decem dari convenit, et dena solverit ex re singulorum, dominus corum, quae postea soluta sunt, ea vindicat, aut si nummi consumti fuerint, condicit. Si vero viginti simul in sacculo solvit, nihil eorum fecit accipientis, quia plus solvit: et interim adquisitio vacat.

Sed et si operas suas servus locaverit, stipulatio quidem eius temporis, quo usufructus constitit, acquiritur usufructuario: sequenti vero ad proprietarium a fructuario transit: quamvis non soleat stipulatio semel alicui quaesita ad alium transire, nisi ad heredem et arrogatorem. Sed si usufructus servi tibi in annos singulos fuerit legatus, eumque locaveris, et capitis deminutionem passus sis et restitutus fueris, stipulatio ad dominum proprietatis transit et ab eo ad te redit.

Quod acquiri non potest usufructuario, proprietario quaeritur: veluti quum servus ex re fructuarii nomine proprietarii stipulatur. Non recte autem stipulatur fructuarii nomine, si non ex re eius vel ex operis suis stipulatur.

Si servus in usumfructum datus sui ipsius usumfructum dari stipuletur, vel sine mentione personae vel nomine proprietarii, ipsi acquirit: quemadmodum servus communis alteri ex dominis inutiliter rem suam stipulatur. Personae autem alterius stipulans, solidum ei acquirit.

Usufructuarius servo operas eius inutiliter locat, ut et ei, qui bona fide servit. Sed et si servus in usumfructum mihi datus rem conducat, non obligor. Regulariter enim quod quis ab alio stipulando

54. *Enantioph.* [ad l. 25 §. ?]. dicit enim lib. XIII tit. 5 dig. 22, pecuniae constitutae non ego, sed fideicommissarius vel heres habet; et lib. XXXVI || et lib. XLV tit. [3] dig. 18

55. [Steph. index l. 25 §. 5]. Si usufructuarius servo operas eius locaverit ||

16) Haec verba: ἢ ἐπ. μ. δανείζειν Heimbachius inferius (inter χρήματα et αὐτῷ) collocata habet. Male, 17) Expl. fol. 8, 11.

18) Malim δαπανηθέντα. 19) Deest apud Heimb. 20) Inc. fol. 16, 19.

ἐπερωτῶν ἄλλον ἕμοι προσπορίζει, τοῦτο ἀνισχύρος ἐπερωτᾷ με· εἰ μὴ ὀνόματι τοῦ δεσπότου ἐπερωτήσῃ με ἢ μισθώσεται.

Ἐὰν χρῆσιν ἔχοντες δύο ὧσιν ἢ καλῆ πίστει νομίεις²¹), καὶ ἐπερωτήσῃ ὁ δούλος ἐν πράγματι τοῦ ἐνός, τὸ ἡμισυ αὐτῷ προσπορίζει, καὶ τὸ ἡμισυ τῷ δεσπότῃ ἢ τοῦ τῆν δεσποτείαν ἔχοντι. εἰ δὲ ὀνόματι αὐτοῦ ἢ κελεύσει αὐτοῦ ἐπερωτήσῃ, τὸ πᾶν αὐτῷ προσπορίζει.

Παντὶ τῷ τῆν χρῆσιν ἔχοντι τὰ ἐκ πράγματος αὐτοῦ ἢ ἐξ ἐπιχειρήσεως τοῦ δούλου προσπορίζεται.

κς'. PAUL. Ἐὰν ὁ εἰς χρῆσιν ὦν δούλος μισθώσῃ

..... τὸν φειδικομισθῶριον τ. . τ. . τὴν ταβουλλ..... ὡς βι. μς' τι. α' διγ. κα' καὶ τὸ πραι. . . ρ. . . μετ' α.....^{ε)}

δύο τινὲς εἶχον οἰσοῦφροντικον οἰκέτου· οὗτος ὁ οἰκέτης ἐξ ἑὸς ἐνός τῶν οἰσοῦφροντικουαρίων [ἐπηρώτησε, τοῦτον τοῦ οἰσοῦφροντικουαρίου μὴ]^{δ)} μισθώσῃς, ἀλλ' οὕτως εἶπων· ὁμολογεῖς δίδόναι μοι ταῦτα τὸ πρῶμα· ὅτε μὲν οὕτω ἐπηρώτησῃς, προσπορίζει μοι^{ε)} τὸ ἡμισυ μέρος ἢ τοῦ ἀναλογίαν τοῦ οἰσοῦφροντικου· τί γάρ, ὅτι διμοίρον εἶχεν οἰσοῦφροντικου μέρος εἰς τῶν οἰσοῦφροντικουαρίων, οὗτως ἐξ ἑὸς τῆν ἐπερωτήσῃ ἐποίησας; δῆλον^{δ)}. τὸ δὲ ἄλλο μέρος τὴν παγέξαι, πότερον τῷ ἄλλῳ οἰσοῦφροντικουαρίῳ ἢ τῷ προπριεταρίῳ; καὶ γὰρ ἐνθά δύο τινὲς ἀλλότριον οἰκίαν νημορταί βόνα φίδε, γέρονε μὲν τοιαυτὴ ζήτησις, ἐν τινὶ δὲ τῶν αὐτοῦ συνταγματῶν φησὶν ὁ σκαεβόλας, ὅτι καὶ ἡ παρὰ τῷ πληθεὶ κρατησῆσα δόξα καὶ τοῦ εὔλογον ἀπαιτεῖ, ἵνα ἐνθά ἐξ ἑὸς ἐνός τῶν βόνα φίδε νημομένων ἐπηρώτησῃ ὁ οἰκέτης, μέρος αὐτῷ προσπορισθῇ, οὗτως κκ κκ ἐπηρώτησε, μέρος δὲ οὐ τῷ ἄλλῳ βόνα φίδε νομί, ἀλλὰ τῷ ἀληθεῖ δεσπότῃ, πληρ εἰ μὴ κατὰ τῆν ἐπερωτήσῃ ἐμημόνευσεν αὐτοῦ τοῦ βόνα φίδε νομέως, οὕτως^{δ)} ἐξ ἑὸς τῆν ἐπερωτήσῃ ἐποίησας, ἢ κατὰ κελεύσειν αὐτοῦ ἐπηρώτησῃ, ἐπειδὴ ταῦτον ἢ κελεύσει τῇ προσηγορίᾳ ποιεῖται· τότε γάρ ἀναμειβόμενος εἰς ὀλοκλήρον προσπορίζει τῆν ἐπερωτήσῃ τῷ βόνα φίδε νομί, οὐ καὶ ἐξ ἑὸς ἐπηρώτησε. ὅτε τοῖν ἐπὶ τῶν δύο βόνα φίδε νομέων ταῦτα σκαεβόλας ἐτρακίωσαν, ἀκόλουθον ἔστιν εἶπεῖν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν δύο οἰσοῦφροντικουαρίων τὰ μὴ δυνάμενα τῷ ἐνὶ προσπορίζεσθαι ταῦτα οὐ τῷ ἄλλῳ οἰσοῦφροντικουαρίῳ ἀλλὰ τῷ προπριεταρίῳ προσπορίζεται. καὶ ἀ[ρ]ω[ι]στ[ω] γὰρ παραδίδοται, δυνατὸν εἶναι προσπορίζεσθαι τῷ προπριεταρίῳ ἐκ τῶν ἐξ ἑὸς τοῦ οἰσοῦφροντικουαρίου, εἴτε ὀνόματι τοῦ προπριεταρίου εἴτε κατὰ κελεύσειν αὐτοῦ ἐπερωτήσῃν τι ἐξ ἑὸς τοῦ οἰσοῦφροντικουαρίου. ἐπειδὴ εἰρήκαμεν προσπορίζεσθαι τῷ οἰσοῦφροντικουαρίῳ τὰ ἐξ ἑὸς αὐτοῦ βελ. ἐξ ὁπέως, οἰσοῦφροντικουαρίων τινὰ νο[ι]σο[μ]εν, πότερον [ἐν] ᾧ [ζ]α[ι]α[ι]α δια[θ]ηρην ἢ [λη]γάτον ὃ οἰσοῦφροντικος συνέστι, ἢ καὶ τὸν κατὰ [τρα]διτίον ἢ ἐπερωτήσῃ ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον τινὰ^{δ)} διὰ τῆς φαρμίας νημοκοινίδας ἢ τοῦ κομμῶντι διβιδουῖνδο οἰσοῦφροντικον λαβόντα; [φησὶ] τῶν ὀ πη[α]σος, (ἀποδέχεται δὲ αὐτὸν ἰουλιανός,) προσπορίζεσθαι ταῦτα τῷ ὁπωσδήποτε γενομένῳ οἰσοῦφροντικουαρίῳ.

τοῦ ἐναντιοφ. ἐν τῷ ιθ' διγ. τοῦ γ' τι. τοῦ με' βι. φησὶν, ὅτι ἐὰν ἀλλότριος δούλος ἕμοι καὶ σοὶ βόνα φίδε δουλεύει, ὅτε ἐξ ἑὸς μὲν κτήσῃται, ἕμοι μόνῳ προσπορίζεται· τὸ γάρ μὴ ὄν ἐξ ἑὸς σου^{δ)} σοὶ προσπορισθῆναι οὐ δύναται. προσλύσῃν δὲ τοῦ ἐναντιοφρονοῦς ὑποτίθεσαι τὸν δούλον.^{μ)} ἐξ ἑὸς μὲν κελεύσει ἢ ὀνόματι μου ἐπερωτήσῃσα, ἀκολούθως τῷ ἐνταῦθα ἡτῶ. ὥσαύτως^{ν)} βι. με' τι. γ' διγ. ιθ' ὅτι τὸ πᾶν λαβεῖν^{ο)} οὕτως ἐξ ἑὸς ἐπηρώτησῃ.

οἰκέτης, οὗτως εἶχον τὸν οἰσοῦφροντικον, ἐμισθώσατο ἐπὶ πενταετίῳ τις οἰκέτης ὁπέρας, ἕχοντι τι κατ' ἕναστον ἔτος

21) Cod. νομής.

ε) Expl. fol. 8. 11. Inc. fol. 16. 19.
δ) Haec supplevi, licet in Cod. non sit lacuna. Nempe verborum similitudine librariis deceptus est.
ε) Sic aperte Cod. Sed legendum: ἐκείνω vel μὲν, ut subintelligatur ἐκείνω vel τούτω.
δ) Omnino aliquid deest. Legerim: καὶ τούτω μὲν δῆλον.
ε) Cod. οὐ οὐκ videbatur habere.

mihī acquirīt, id inutiliter a me stipulatur: nisi nomine domini stipuletur a me vel conducat.

Si duo sint usufructuarii vel bonae fidei possessores, et servus ex alterius re sit stipulatus, dimidium ei acquirīt, et dimidium domino, id est illi qui proprietatem habet. Sed si nomine eius aut iussu eius stipulatus sit, solidum ei acquirīt.

Omni usufructuario ex re eius vel ex operis §. 7. servi acquiritur.

XXVI. Paul. Si servus fructuarius operas suas

L. 25. §. 6. D. VII. 1.

L. 26. D. eod.

56. [Steph. index l. 25 §. 6. 7]. Duo quidam usumfructum servi habebant; is servus ex re alterius usufructuarii stipulatus est, non nominans hunc usufructuarium, sed sic loquutus: promittisne mihi dare illam rem; si quidem sic stipulatus est, huic dimidiam partem pro rata usufructus acquirīt. Nimirum alter usufructuarius, ex cuius re stipulatus est, dimidiam partem usufructus habebat. Et hoc quidem in aprico est. Verum altera pars cuius datur, utrum alteri usufructuario an proprietario? Nam et si duo servum alienum bona fide possident, eadem quaestio mota est, et scribit Scaevola in libro aliquo, vulgo creditum et rationis esse, ut, si ex re alterius bonae fidei possessoris servus stipulatus sit, pars ei acquiratur, ex cuius re stipulatus est, pars autem non alteri bonae fidei possessori, sed vero domino: nisi forte in stipulando bonae fidei possessorem, ex cuius re stipulatus est, nominavit, aut iussu eius stipulatus est, quia iussus perinde valet ac nomen: tunc enim sine dubio stipulationem in solidum bonae fidei possessori acquirīt, cuius ex re stipulatus est. Quum igitur Scaevola hoc de duobus bonae fidei possessoribus tractaverit, consequenter erit dicendum, etiam in duobus usufructuariis ea, quae alteri non possunt acquiri, non alteri usufructuario sed proprietario acquiri. Nam supra iam traditum est, posse quaedam proprietario acquiri ex re usufructuarii, sive nomine proprietarii sive iussu eius aliquid ex re usufructuarii stipulatus sit. Quod diximus, acquiri usufructuario ex re eius vel ex operis, usufructuarium quemnam intelligemus, utrum eum, cui usufructus testamento sive legato constitutus est, an etiam eum, qui per traditionem vel stipulationem vel alio modo, puta iudicio familiae herciscundae vel communi dividendo, usumfructum accepit? Dicit igitur Pegasus, quem sequitur Iulianus, ea acquiri cuiusque usufructuario.

57. Enantioph. [ad l. 25 §. 6]. In dig. 19 tit. 3 lib. XLV dicit, si servus alienus mihi et tibi bona fide serviat, quocumque ex re mea acquisierit, mihi soli acquirere; quod enim non est ex re tua, tibi acquiri non potest. Ad solvendam hanc antinomiam suppone servum [ibi] ex re mea iussu vel nomine meo stipulatum esse, quo conveniat cum textu nostro.

58. [Anon. ad l. 25 §. 6]. Similiter lib. XLV tit. 3 dig. 19, solidum accipere eum, cuius ex re stipulatus est.

59. [Steph. index l. 26]. Servus, cuius usumfructum habebam, locavit operas suas in quinquennium, certam

δ) Forte τυχόν.
ε) Lege τούτω.
δ) Cod. α (vel β) ενν (vel ω) superscripto δ et apposita accentu. Sic plerumque κωθόνω scribitur, quod tamen hic non quadrat.
ε) Hoc scholium in Cod. cum praecedente cohaeret.
δ) An λαμβάνει;

τάς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, καὶ ἐνισταμένης τῆς μισθώσεως φθαρή ἢ χηρῆσις, τὸ ὑπολειπόμενον τῷ τῆν δεσποτείαν ἔχοντι ἀνήκει. εἰ δὲ καὶ δῆλον ἐξ ἀρχῆς ἐπερωτήσῃ ποσὸν ὑπὲρ δῆλων ὑπηρεσιῶν, καὶ ὑποστή καταστάσεως ἐναλλαγὴν ὁ χηρῆσις ἔχων, τὸ αὐτὸ λέγομεν.

L. 27. pr. κζ'. [Οὐδ' ἄλλ.] Οἱ ἐν τῇ προχωρήσει τῆς χρήσεως ὡς ἐν τῇ ἐπιτάξει καροποῖ, κὰν πέπειροι ὦσι, τοῦ τῆν χηρῆσις ἔχοντος εἶσιν.

§. 1. Εἰ καὶ ὁ δεσπότης εἰάθῃ τοῖς ἐργαστηρίοις κεχρησθῆναι εἰς ἴδια φορτία ἢ εἰς πραγματείας, δύναται ὁ τῆν χηρῆσις ἔχων αὐτὰ μισθῶν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ μὴ καταφρονητικῶς ἢ ὑβριστικῶς χρησασθαι τῇ χηρῆσει.

§. 2. Ἐάν ὁ τῆν χηρῆσις ἔχων διδάξῃ τὸν δοῦλον ἐπιστήμην ἢ τέχνην, κέχρηται αὐταῖς.

§. 3. Τὸ τέλος τοῦ κανάλου καὶ τοῦ ὑδραγωγίου καὶ τῆς ὁδοστρωσίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς παρόδου καὶ

δίδουσαι συμφωνήσας. ἀλλὰ μῆτις τοῦ τῆς μισθώσεως χρόνου περαιωθέντος ἐσβέσθῃ ὁ οὐσοφροντικὸς τοῖς συνήθεισι τρόποις, οἷς σβέννυσθαι πέφυκε. καὶ φησὶν ὁ παῦλος τὸν μισθῶν τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον δίδουσαι τῷ προπριεταίῳ. καὶ τοῦτο φθάσας ὁ οὐλιανὸς ἐν τῷ κ' διγ. παραδέδωκεν. ὁ μέντοι παῦλος πλέον ἐπιπέθῃ φησὶν· λέγει γὰρ, τοῦτο αὐτὸ κρατεῖν, κὰν ἐφ' ὁμαδὸν ὑπὲρ τοῦ χρόνου παντὸς μίαν ἔκτερον ἐπερωτήσας ποσότητα, οἷον ὑπὲρ τῆς πενταετίας φ' νομισμάτα. κὰν ταῦτα γὰρ πάλιν κατὰ ἀναλογίαν τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου λαμβάνει μέρος τῶν νομισμάτων ὁ προπριεταίος. μετρησὸν τῶν εἰρημένων ἐν τῷ κ' διγ.

ἤρωτ. ὅρα δὲ λαμβάνων τοὺς ἱσταμένους καροποῦς ὁ οὐσοφροντικὸς ἀνάγκην ἔχει λογίσασθαι τὰ περὶ τῆν γεωργίαν αὐτῶν γενομένα δαπανήματα; στεφ. οὐδαμῶς. καὶ τοῦτο μισθῶσαι ἐν τῷ λδ' διγ. τοῦ παρόντος τί. φησὶ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς ἰουλιανὸς ἐν τῷ κ' διγ. ὅτι ἐάν ὁ κληρονόμος ἐπιτηδὲς ἐπέσθῃ τὴν ἀδιόνα, κατέχειται καὶ δίδουσαι τοὺς καροποῦς τῷ οὐσοφροντικῷ, οὗς ἡμέτερον ἔχειν, εἰ δ' ἂν μὴ ὑπερέθετο τὴν τῆς κληρονομίας προσέλευσιν ὁ κληρονόμος.

τοῦ δεσποτοῦ εἰσθῶτος τοῖς ἐργαστηρίοις εἰς ἴδια κεχρησθῆναι φορτία καὶ πραγματείας ἐν αὐτοῖς (τυχὸν γὰρ ἢ ἀπειθέτω φορτία ἢ ἐκείσε τὰ συναλλάγματα ἐποιεῖτο) ταῦτα τοῦ δεσποτοῦ πράττειν εἰσθῶτος, φησὶν ὁ οὐλιανὸς, δύνασθαι τὸν οὐσοφροντικῶν, εἰ βουληθεῖ, ταῦτα μισθῶν, οὐ μόνον ὥστε τοιαῦτα φορτία *) ἐν αὐτοῖς ἀποτίθεσθαι, ὅποια καὶ ὁ δεσπότης ἀπειθέτω, ἀλλὰ καὶ ἕτερα, οἷα δ' ἐν ὁ μισθῶμενος βουληθεῖ. ἐκείνο μέντοι παραφυλάττεσθαι χρῆ, ὥστε μὴ ἀποκεχρησθῆναι τοῖς τῶν οὐσοφροντικῶν, τοῦτέστι σταύλον ποιῆν τὰ ἐργαστήρια, μῆτε μὴ καταφρονητικῶς ἢ ὑβριστικῶς ἐκείνοις κεχρησθῆναι· δοκεῖ δὲ περιφρονητικῶς καὶ ὑβριστικῶς τοῖς ἐργαστηρίοις κεχρησθῆναι, ὅταν πορνεῖα ταῦτα ποιῆσῃ. μισθῶν τῶν τῶν ἐργαστήρια κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὁ οὐσοφροντικὸς, κὰν ὁ δεσπότης αὐτῶν εἰς οἰκίαν καὶ μόνον ἐκέχρητο χηρῆσις. εἰ δὲ καὶ ἔχει τις οὐσοφροντικὸν οἰκέτου, ψιλὴν καὶ μόνον ὑπηρεσίαν εἰσθῶτος τῷ δεσπότηι ποιῆν, δύναται τοῦτον ἐπιστήμην ἢ τέχνην διδάξαι κεχρησθῆναι τῇ τέχνῃ ἢ ἐμπειρίᾳ αὐτοῦ.

τοῦ ἄνωγ. δύναται β) λέγειν ἐπιζημίως· τὸ γὰρ ὄνομα τῆς ἀνομιαντικῆς καὶ ζημίας καὶ ἀδικίας δηλοῖ, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ι' τί. τοῦ μζ' β.

ἐντεῦθεν ὁ οὐλιανὸς φησὶ τίνα χηρῆ ἐπιγνώσκων τὸν οὐσοφροντικῶν. ἐπιγνώσκων δὲ αὐτὸν χηρῆ καὶ οἰκοθεν δίδουσαι, ἀπερ' ὀφείλει ἢ εἰσθῆ δίδουσαι περὶ τὴν ἀνακάρθασιν τῶν ὀρετῶν ἢ τῆν τῶν δημοσίων οἰκῶν. ὁ γὰρ κεκτημένος πλησίον τῶν δημοσίων ὀρετῶν οἴκους ἀνακαρθεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦτους ἀνακαθαίρειν, ὃν τρόπον καὶ οἱ πλησίον ἀγαθῶν κεκτημένοι χωρὶς πρὸς ἀναγκῆς ἔχουσι διαγραφῆσθαι περὶ τὴν αὐτοῦ ἀνακαρθεῖσιν καὶ ἐπιμέλειαν, ὥστε οὐ καὶ οἱ πλησίον τῆς δημοσίας ὁδοῦ κεκτημένοι τὸ τῆς ὁδοστρωσίας ἐπιγνώσκουσι β) γὰρ [καὶ τῆς] ἐντεῦθεν διαγραφῆς. χηρῆ [ἢ τῶν] οὐσοφροντικῶν ἀπαντα ταῦτα δίδουσαι περὶ τὴν ἀνακαρθεῖσιν τῶν ὀρετῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ τὰς τῆς ὁδοστρωσίας διαγραφῆς. τοιγαροῦν καὶ ὅπερ ἂν συνεισνεχθῆ προ-

locaverit, et durante locatione ususfructus interierit, quod superest, ad proprietarium pertinet. Sed et si ab initio certam summam propter operas certas stipulatus fuerit, et fructuarius capitis deminutionem passus sit, idem dicimus.

XXVII. Ulp. Fructus die ususfructus cedente pendentes, licet maturi sint, fructuarii sunt.

Et si dominus solitus erat tabernis uti ad merces suas vel ad negotiationem, fructuarius eas locare potest: sufficit enim ei non contumeliose vel iniuriose uti usufructu.

Si usufructuarius servum disciplina vel arte instituerit, his utitur.

Quod cloacae et aquaeductus nomine penditur et ad viam muniendam et ad transitum exercitus et

mercedem quotannis praestari pactus. Nondum autem perfecto tempore locationis ususfructus extinctus est vulgaribus modis, quibus extingui solet. Et dicit Paulus, mercedem sequentis temporis proprietario praestari. Et hoc quidem Ulpianus antea tradidit in dig. 25. Paulus autem hic plus dicit. Ait enim idem obtinere, si vel simul pro omni tempore certam summam stipulatus sit, puta pro quinquennio D solidos. Nam et hoc casu rursus pro rata praeteriti et futuri temporis proprietarius partem nummorum accipit. Memineris eorum, quae dicta sunt dig. 25.

60. [Steph. ad l. 27 pr.] Quaesiverunt. Num autem usufructuarius, dum fructus pendentes percipit, sumtus in culturam eorum erogatos resarcire opus habet? Steph. Neutiquam; et hoc discis dig. 34 huius tit. Imo idem Iulianus dig. 33 dicit, heredem, si consulto additionem retardet, teneri et fructus usufructuario praestare, quos habiturus esset, si hereditatis additionem hies non retardasset.

61. [Steph. index l. 27 §. 1. 2]. Si dominus solitus fuit tabernis ad merces suas uti et in iis negotiationem exercere, (forte enim ibi merces deponere vel contractus facere,) haec igitur si dominus solitus fuit facere, Ulpianus dicit, usufructuarius, si velit, posse eas locare, non solum ad hoc, ut eiusmodi merces in iis reponerentur, quales dominus reponere, sed et aliae, qualescunque conductor voluerit. Illud utique observandum est, ne iis abutatur usufructuarius, hoc est ne stabulum ex tabernis faciat, neve contumeliose iniuriose iis utatur: videtur autem contumeliose et iniuriose tabernis uti, si lupanaria ex iis fecerit. Locato igitur usufructuarius tabernas secundum dictum modum, licet dominus earum solum in proprium usum fuerit usus. Sed et si quis servi usufructum habeat, qui nudum ministerium domino praebere solebat, disciplina vel arte eum instituere et arte vel peritia eius uti potest.

62. Anon. [ad l. 27 §. 1]. Potest verti damnose; nam vox iniuriarum et damnium et contumeliam significat, ut initio tit. 10 lib. XLVII.

63. [Steph. index l. 27 §. 3]. Abhinc Ulpianus ostendit, quae onera usufructuarius sustineat. Pertinet autem ad onus eius et de suo praestat, quae debent vel solent praestari ad repurgationem cloacarum vel publicorum aquaeductuum. Qui enim iuxta publicas cloacas aedes possident, plerumque eas purgare compelluntur, eodemque modo qui iuxta aquaeductum praedia possident, necesse habent describi ad repurgationem et curam eius, sicuti et qui iuxta viam publicam praedia possident, viae muniendae onus sustinent et collationis propterea faciendae. Usufructuarius igitur omnia haec praestare debet, quae ad repurgationem cloacarum et aquaeductuum pertinent et collationes viarum. Ergo

*) Cod. τοῖσι.

β) Malim δύναιται.

τοῦ πολιτικοῦ (τυχὸν γὰρ ἔθος ἐστὶν ὀλίγου τιμῆματος καρποῦς πιπρασκειν τῇ πόλει τοὺς κητόρας) καὶ τῆ δημοσία τέλει ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων δίδωσιν.

Ἐὰν ἐπίκειται δουλεία τῷ ἀγροῦ, ἐνέχεται ὁ τὴν χρῆσιν ἔχων, κὰν ἐξ ἐπερωτήσεως ἐποφειληται.

Εἰ δὲ καὶ δούλος ἐπὶ τῷ κωλύεσθαι τινῶν ἐπράθη, ὀφείλει ὁ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἔχων ταῦτα παραφυλάττειν.

κη'. Ρομπ. Τῶν παλαιῶν χρυσῶν τε καὶ ἀργυρῶν νομισμάτων²²⁾, οἷς ἀντὶ λιθαρίων²³⁾ χρῶμεθα, ληγατεύεται ἢ χρῆσις.

κθ'. Οὐρι. Πάντων τῶν πραγμάτων ληγατεύειν τὴν χρῆσιν δυνάμεθα, ἐν ᾧ μὴ ὑπερβαίνει τοῦ ὀκταουγκίου²⁴⁾ τὴν ἀποτίμησιν.

γράφει παρόδου στρατιωτῶν, τοῦτο ἐκ τῶν καρπῶν τουτέστιν ἐκ τοῦ οὐσοφρονικτοῦ καταβάλλεται καὶ ἐπιγνώσκεται. φρονιζέτω δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις ὁ οὐσοφρονικτοῦ μετὰ τῶν ἄλλων κητόρων ἐνθετήριον φυλάττειν τὴν πόλιν²⁵⁾, καὶ εἰ τυχὸν εἰώθωσιν οἱ κητόρες μέρος τι τῶν οἰκείων καρπῶν εὐωνοτέρως τῇ πόλει πιπρασκειν, καὶ τοῦτο ποιέτω ὁ οὐσοφρονικτοῦ εἰώθωσι δὲ καὶ τινὰς πράξεις εὐόνους πρὸς τὸν φίσκον ποιέσθαι, καὶ χρῆ καὶ τὸ ἐντεῦθεν βάρος ἐπιγνώσκων τὸν οὐσοφρονικτοῦ. δίδωσι δὲ καὶ τὰ δημοσία τελέσματα, ὡς μανθάνεις ἐν τῷ ζ' διγ. τοῦ παρόντος τί.

ἀνάγν. τὸ δ' θε. τοῦ ζ' διγ. καὶ τὰ ἐν αὐτῷ παραγεγραμμένα.

ἀργων. καὶ τοῦτο γὰρ εἶδος ἐστὶ λειτουργίας, ὡς βι. ν' τί. δ' διγ. ὑπερον.

τοῦ αὐτοῦ. καὶ ἄλλα, ὡς διγ. ζ', καὶ... συστάσ...²⁶⁾ πρὸ τοῦ οὐσοφρονικτοῦ διὰ τὸ εἰρημένον διγ. ιθ'.

τῆς κατὰ τοῦ ἀγροῦ δουλείας ἀνάγκη ἔχει ὁ οὐσοφρονικτοῦ ὑποφέρειν, κὰν εἰς ἐπερωτήσιν ἔπεισ. θές γὰρ ὅτι ὁ ἀγρογείτων ἐτυχεν ἰδιωκῶς ἐπερωτήσας δουλείαν τὸν προπριετῆριον πρὸ τῆς ἐπὶ τῷ οὐσοφρονικτῷ παραχωρήσεως ἀνάγκη οὖν ἔχει ὁ οὐσοφρονικτοῦ καὶ ταυτὴν ὑποφέρειν. θεμάτιον δὲ τὴν δουλείαν πρὸ τοῦ οὐσοφρονικτοῦ συστάσιν διὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ ζ' διγ. τοῦ παρόντος τί. εἰ δὲ καὶ ἡγόρασέ τις οἰκέτην ἐπὶ συμφωνῇ τινί, οἷον ἐπὶ τῷ μὴ ἐπιμείνειν²⁷⁾ αὐτὸν τῷ τόπῳ, εἰ δὲ ἐπιβῆ παρέχειν αὐτὸν φανερὰν χρυσίου ποσότητα, εἴτα παρεχώρησε τούτου τὸν οὐσοφρονικτοῦ ἐτέρω, προσήκον ἐστὶν αὐτὸν τὸν οὐσοφρονικτοῦ φυλάττειν ταῦτα τὰ σύμφωνα μὴ φυλάττων γὰρ δοκεῖ [μὴ] δεόντως κεχρησθῆαι τῷ οὐσοφρονικτῷ.

δυνατὸν ἐστὶν τῶν πάλαι σκευασθέντων νομισμάτων χρυσίων ἢ ἀργυρῶν, οἷς ἀντὶ τιμῶν λίθων κεχρημένους ὀνομασμένους, τυχὸν τῶν λεγομένων ἐνναφούνδων ἢ νομισμάτων ἀλεξανδρείων, ληγατεύειν οὐσοφρονικτοῦ ἐτέρω. τοῦτο δὲ πρὸς ἀντιδιαστολήν τῶν κατὰ τῆς χρήσεως εἰρηται, ἐφ' ᾧ οὐ συνίσταται κυρίως οὐσοφρονικτος, ἀλλὰ ἐουάσι usufructus.

τοῦ ἀνων. τῶν γὰρ χρηματιζόντων νομισμάτων οὐκ ἐστὶ κυρίως οὐσοφρονικτος, ἀλλὰ ἐουάσι οὐσοφρονικτος, ὡς²⁸⁾ τί. ε' διγ. β' καὶ ἰνστι. β' τί. δ'.

τοῦ αὐτοῦ. νοῦμοι γὰρ λέγονται καὶ τὰ νομισματα, ὡς βι. ν' τί. ις' διγ. ρηθ'. καὶ οἱ ἀγροιοι, ὡς βι. μη. τί. ι' διγ. θ'. ἀπηγορευμένοι δὲ εἶσιν οἱ μολιβδανοὶ καὶ κασσιτέραιοι, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ θ' διγ.

δύναται τις καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς οὐσίας τὸν οὐσοφρονικτοῦ ληγατεύειν, εἰ μὴ ἅρα ὁ οὐσοφρονικτος τὴν τοῦ ἐνναουγκίου παρατρέχει διατίμησιν, καθά που κέσως φησὶ καὶ ἰουλιανός. ἀλλ' ἔρεϊς, ὅτι καὶ πῶς οἷον τε ἐστὶ τὸν οὐσοφρονικτοῦ πάσης τῆς οὐσίας ὑπερβαίνειν τὸ ἐνναουγκιον; θές, ὅτι ἐν ἀνδραπδοῖς καὶ ἐν ἐτέροις ὀλόγοις πᾶσιν τὴν οἰκίαν εἶχε περιου-

quod municipio (nam solent fortasse possessores municipio fructus viliori pretio vendere), et publica tributa fructuarius praestat.

Si servitus imposita est fundo, fructuarius teneatur, licet ex stipulatione debeatur. L. 27. §. 4. D. VII. 1.

Sed et si servus ea lege, ut quibusdam interdiceretur, venierit, haec fructuarius debet observare. §. 5.

XXVIII. Pomp. Nummorum aureorum et argenteorum veterum, quibus pro gemmis utimur, ususfructus legatur. L. 28. D. eod.

XXIX. Ulp. Omnium bonorum usumfructum legare possumus, nisi excedat bessis aestimationem. L. 29. D. eod.

et quod ob transitum exercitus confertur, ex fructibus hoc est ex usufructu solvitur et praestatur. Praeter dicta usufructuarius etiam cum reliquis possessoribus abundantiam civitati servet, et si forte possessores partem fructuum viliori pretio civitati vendere solent, etiam hoc usufructuarius faciat. Solent etiam venditiones viliori pretio fisco facere, et hoc quoque onus usufructuarius agnoscere debet. Solvit etiam publica tributa, ut discis dig. 7 huius tit.

64. [Anon. ad l. 27 §. 3]. Lege dig. 7 them. 4 [§. 2] et quae ibi adnotata sunt.

65. Anon. [ad l. 27 §. 3]. Nam et hoc munus quoddam est, ut lib. L tit. 4 dig. ult. [§. 25].

66. Eiusdem. [ad l. 27 §. 3]. Etiam alia, ut dig. 7, et [servitutum,] quae ante usumfructum nondum constituta est, propter id, quod dictum est dig. 19.

67. [Steph. index l. 27 §. 4. 5]. Servitutes fundo impositas usufructuarius necesse habet sustinere, licet in stipulationem deductae sint. Finge enim vicinum servitutum a proprietario stipulatum esse, antequam dies usufructus cederet; etiam hanc usufructuarius sustinere necesse habet. Pone autem servitutum ante usumfructum constitutam esse propter id quod dicitur dig. 7 (15?) huius tit. Sed et si quis servum emit sub conditione aliqua, veluti ut ne in quodam loco moreretur, si vero adierit, certam auri quantitatem praestet, postea alii usumfructum eius concessit, usufructuarius pacta conventa servare debet: etenim si non observet, non videtur rite uti usufructu.

68. [Steph. index l. 28]. Potest veterum nomismatum aureorum vel argenteorum, quibus pro gemmis nonnullos uti videmus, veluti vel nummorum Alexandrinorum, ususfructus alii legari. Hoc dictum est propter differentiam eorum, quae in usu sunt, in quibus verus usufructus non consistit, sed quasi usufructus.

69. [Anon. ad l. 28]. Nam in vulgaribus nummis verus usufructus non consistit, sed quasi usufructus, ut tit. 5 dig. 2 et Instit. lib. II tit. 4.

70. Eiusdem. [ad l. 28]. Nummi enim vocantur et aurei, ut lib. L tit. 16 dig. 159, et argentei, ut lib. XLVIII tit. 10 dig. 9 [pr.]. Prohibiti autem sunt plumbei et stannei, ut eodem dig. 9.

71. [Steph. index l. 29]. Potest aliquis etiam totius substantiae suae usumfructum legare, nisi forte usufructus dodrantis aestimationem excedit, sicut alicubi Celsus dicit et Iulianus. Sed, inquit, quomodo fieri potest, ut usufructus totius substantiae dodrantem excedat? Finge, defunctum omnem substantiam in mancipiis aliis-

22) Expl. fol. 16. 19. Inc. fol. 97. 90.

23) Cod. λιθαρίας.

q) Sic legebam in Cod. An: εὐθηρίαν φυλάττειν τῇ πόλει;

r) Legeram: καὶ ἄλλω ὡς διγ. ζ' καὶ ἡ συστάσ. Coniicio: καὶ δουλείαν μὴ συστάσιν.

24) Textus habet: dodrantis, quod ἐνναουγκίου debebat verbi.

25) Infra numero 73 dig. hoc dig. vocatur dig. 17.

26) Forte ἐπιβήριαι.

27) Expl. fol. 16. 19. Inc. fol. 97. 90.

L. 30. Δ. VII. I. **Λ. PAUL.** Δύναται ὁ κληρονόμος ὑψοῦν τὴν παρ' αὐτοῦ μείρασαν οἰκίαν καὶ σκοτίζειν τὰ φῶτα τοῦ εἰς χρῆσιν δοθέντος οἴκου· ὥστε μέντοι μέτριον φῶς εἶναι τὸ δυνάμενον ἀρκέσαι τοῖς οἰκοῦσι.

L. 31. D. cod. **ΛΑ'. IDEM.** Ἐκ πράγματος τοῦ τὴν χρῆσιν ἔχοντος ἐστὶ, καὶ ἕπερ τῷ δούλῳ χαρίζεται ἢ παραχωρήσει, καὶ ἕπερ ὁ δούλος κερδανεῖ ἐκ τῆς διοικήσεως τῶν αὐτοῦ πραγμάτων.

L. 32. D. cod. **ΛΒ'.²⁵⁾ ROMP.** Ὁ παραδιδὸς οἶκον ἢ ἀγρὸν δύνανται ἐπέξαιρειν χρῆσιν ψιλὴν καὶ χρῆσιν καρπῶν

οἶαν ὁ τελευτήσας· οὕτω γὰρ τῶν οἰκειῶν καὶ τῶν ἀλόγων τελευτησάντων^{α)} καὶ τῷ χρόνῳ δαπανωμένων καὶ ἀχρησίμων γινομένων συμβαίνει τὴν προπριεταρίαν μηδενὸς ἀξίαν εἶναι, . . . κειν^{β)} καὶ τὸν κληρονόμον ὡς μὴ ἔχοντα φαικίδιον παρακατέχειν μέρος τοῦ οἰσοφρουκτου καὶ μὴ πάσης τῆς οὐσίας δίδοναι τὸν οἰσοφρουκτον.

τοῦ ἀνῶν. εἰκότος γὰρ ἐν οἰκέταις ἦν καὶ ἐπεκτενωμένον τοῦ οἰσοφρουκτου φθειρόνται.

δύο τις ἔχων οἰκίας τῆς μίας τὸν οἰσοφρουκτον ἐληγάτευσε. καὶ φησι μάγκιλος, δύνασθαι τὸν κληρονόμον τὴν ἑτέραν ὑφουῖντα ἐμποδίζειν τοῖς φῶσι τῆς οἰκίας, ἥς τὸν οἰσοφρουκτον ὁ τεστατωρ ἐληγάτευσε, ἐπειδὴ δύναται οἰκεῖσθαι τὰ οἰκήματα σκοτισθέντα. αὐτ. τοῦτο δὲ οὕτω χρῆσιν συγκεράσαι καὶ λέγειν, ὥστε μὴ εἰς τὸ παντελὲς σκοτισθῆναι τοὺς οἴκους, ἀλλ' ἔχειν αὐτοῖς συμμετρὸν φῶς, ὅπερ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἀρκεῖ. τοῦτο γὰρ ἂν δικαίον εἴη, [εἰ μὴ] ἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ ληγατεύεται οἰκίας] οἰσοφρουκτος^{γ)}, ἐφ' ᾧ τὸν οἰσοφρουκτουαρίον μὴ κολύειν τὸν κληρονόμον ὑψοῦν ἑτέραν περιεταρίαν οἰκίαν, ὡς ἔγνωσ ἐν τῷ ιβ' διγ. τότε γὰρ οὔτε τὸ συμμετρὸν ἀπαιτῶν αὐτὸν δυνήσεται φῶς. καὶ μὴ [ἐν] [αὐτῷ] θῆ σοι τὸ εἰρημένον ἐν τῷ ιβ' διγ.^{δ)} ὅτι οὐ δυνήσεται ὁ προπριεταρίος καιρῶν [ἐπιτι]θῆναι δουλείων.

τοῦ ἀνῶν. . . . γὰρ ἐφέται τὸν ἴδιον οἶκον ἕψον ἀνάγν. δὲ περὶ τῶν τοιούτων βι. ιη' τοῦ κώδ. τι. ιβ'.

εἰρηκάμεν, ὅτι ὁ οἰκέτης, οὗ τὸν οἰσοφρουκτον τις ἔχει, προσπορίζει τὰ ἐξ ἧς τοῦ οἰσοφρουκτουαρίου. [ἐξ ἧς δὲ τοῦ οἰσοφρουκτουαρίου^{ε)}] ἐκεῖνα δοκεῖ, ἅπερ ἂν αὐτῷ διὰ κατὰ δωρεάν αὐτὸς ὁ οἰσοφρουκτουαρίος ἢ ἔχειν παραχωρήσῃ. εἰ δὲ καὶ τι ἐκ διοικήσεως τῶν τοῦ οἰσοφρουκτουαρίου πραγμάτων κερδάνῃ ὁ οἰκέτης, καὶ τοῦτο ἐξ ἧς τοῦ οἰσοφρουκτουαρίου ἐστὶ.

τοῦ ἀνῶν. τῷ θανάτῳ γὰρ φθείρεται ὁ οἰσοφρουκτος καὶ τ . . . λοιπ . . . τῶν προσώπ^{ς)} ὡς τι. δ' του . . . του γ διγ.

τοῦ ἀνῶν. ὁμοίως περὶ οἰσοφρουκτουαρίου ὡς τι. η' διγ. ιβ'. τὰ περὶ τῶν δωρομένων αὐτῷ παρὰ τοῦ ἔχοντος τὸν οἰσοφρουκτον αὐτοῦ διάστιξε πρὸς τὸ εἰρημένον [βι.] μά τι. α' διγ. μδ'.

ὁ οἶσος καὶ ὁ οἰσοφρουκτος προσώποις μᾶλλον ἀλλ' οὐ πράγμασι προσπλήγνυσθαι πέφυκεν· εἰ δὲ καὶ ἄλλαι δουλείαι προσώποις^{α)} ποτε καὶ μὴ πράγματι προσπλήγνυνται, μμοῖνται^{β)} οἶσον τε καὶ οἰσοφρουκτον. ἄρα τί φησιν ὁ τομπάμος; εἴαν τις μίαν καὶ μόνην ἔχων οἰκίαν ἢ ἓνα καὶ μόνον ἀγρὸν τραδιτεύσει τοῦτον τι, δύναται ὑπεξελεῖν ἅπερ προσώποις καὶ οὐ πράγμασι προσπλήγνυσθαι πέφυκεν, τουτέστιν οἶσον τε καὶ οἰσοφρουκτον. καν^{γ)} τραδιτεύσας τὸν ἀγρὸν ὑπεξέλη τὸ δύνασθαι αὐτὸν ἐν αὐτῷ τῷ ἀγρῷ καταβόσκειν, ἢ τραδιτεύσας τὴν οἰκίαν ὑπεξέλη τὸ δύνασθαι οἰκεῖν ἐν αὐτῇ^{δ)}, ἐξόφεται ἢ τοιαυτῆ ὑπεξαιρέσει. δοκεῖ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦ ἀγροῦ οἰσοφρουκτον, ἐπὶ δὲ τῆς οἰκίας οἶσον ὑπεξελεῖν ἐαυτῷ, οἶον ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ πάντως ἀνάγκη δι' αὐτῆς τῆς καταβόσκῃ-

XXX. *Paul.* Heres aedes, quae apud ipsum remanserunt, altius tollere potest et obscurare lumina aedium in usumfructum daturum: ut tamen modicum lumen relinquat, quod habitantibus sufficere possit

XXXI. *Idem.* Ex re usufructuarii est etiam, quod servo donaverit vel concesserit, et quod ex administratione rerum eius servus lucrificerit.

XXXII. *Pomp.* Qui aedes vel fundum tradit, excipere potest nudum usum et usumfructum et

que animalibus habuisse: sic enim, quum servi et animalia intereant et tempore absumantur et inutilia fiant, proprietatem nihili dignam esse evenit, heredemque, utpote qui Falcidiam non habeat, partem usufructus retinere nec totius substantiae usufructum praestare.

72. *Anon.* [ad l. 29]. Forte enim in servis consistebat, qui longius durante usufructu intereant.

73. [Steph. index l. 30]. Qui binas aedes habebat, aliarum usumfructum legavit. Et dicit Marcellus, heredem alteras altius tollendo posse officere luminibus aedium, quarum usumfructum testator legavit, quoniam aedes licet obscuratae tamen habitari possunt. Hoc autem sic temperare oportet et dicere, non posse in totum obscurari aedes, sed modicum lumen habere debere, quod habitantibus sufficiat. Hoc enim aequum est, nisi forte specialiter sub hac conditione usufructus legatus sit, ut usufructuarius heredem non prohibeat alias hereditarias aedes altius tollere, ut didicisti dig. 19. Tunc enim ne modicum quidem lumen desiderare poterit. Nec tibi contrarium videatur, quod dictum est dig. 17 (15), non posse proprietarium novam servitutem imponere.

74. *Anon.* [ad l. 30]. enim licet proprias aedes altius tollere Lege de his lib. VIII Cod. tit. 12.

75. [Steph. index l. 31]. Diximus, servum, cuius quis usumfructum habet, acquirere ex re usufructuarii. Ex re autem usufructuarii ea videntur, quae ei donaverit usufructuarius vel habere concesserit. Sed et si quid lucratus fuerit servus ex administratione rerum usufructuarii, etiam hoc ex re usufructuarii est.

76. *Anon.* [ad l. ?]. Morte enim extinguitur usufructus, et dig. 3.

77. *Anon.* [ad l. 31]. Similiter de usuario tit. 8 dig. 16 [§. 2]. Quae dicta sunt de his, quae ei donata sunt ab usufructuario, distingue secundum ea, quae exposita sunt lib. XLI tit. 1 dig. 49.

78. [Steph. index l. 32]. Usus et usufructus eiusmodi est, ut personis potius, non autem rebus accedat: sed et si aliae servitutes personis forte et non rei conceduntur, imitantur usum et usumfructum. Iam quid dicit Pomponius? Si quis unas aedes solas habet vel unum agrum solum, eumque alicui tradit, potest excipere ea, quae personis non rebus concedi solent, i. e. usum et usumfructum: et si in traditione agri exceperit, ut pascere sibi in eo agro liceat, vel in traditione aedium exceperit, ut sibi in iis habitare liceat, valet eiusmodi exceptio. Videtur enim in agro usumfructum, in aedibus usum sibi excipere, quia in agro omnino necesse est ipsa pastione ex multis saltibus fructum ali-

25) In Cod. numerus λβ' cum inscriptione praepositur verbis ἢ παραχωρήσει supra positus. Et haec verba

ὁ παραδιδὸς x. τ. λ. antecedentibus uno tenore subdita sunt.

a) Legebam in Cod. τελευτήσ . . ζων.
b) Forte οδοῦν vel λοιπόν.
c) Legeram in Cod. ἐστιν τ . . ἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ ληγατεύειν καὶ τὸν οἰσοφρουκτον.
d) Et supra pro. 67 διγ. ζ' vocatur, quod nobis est διγ. ιε.

y) Haec necessario supplenda erant.
z) Legeram ηλαβ vel πλωμε.
a) Cod. πράγμασι.
b) Cod. προσπληγνύμεναι τόν.
c) Cod. και.
d) Cod. αὐτῷ.